

**Київський університет імені Бориса Грінченка
Інститут суспільства
Кафедра інформатики**

**Бонч-Бруєвич Г.Ф., Носенко Т.І.,
Терентьєва Н.О., Чала О.А.**

ПРАКТИКА

**студентів ОКР «Бакалавр»
напряму підготовки 6.040302 «Інформатика»**

Київ-2014

УДК 004.85:378(075.4)

ББК 32.973я73

Б81

Рекомендовано
Вченою радою Інституту суспільства
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 5 від 29 січня 2014 р.)

Рецензенти:

Умрик М.А., доцент кафедри теоретичних основ інформатики Інституту інформатики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Юртин І.І., завідувач кафедри інформаційних технологій і фізико-математичних дисциплін Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат фізико-математичних наук, доцент.

Практика студентів ОКР «бакалавр» напряму Б81 підготовки 6.040302 «Інформатика*» / Г.Ф. Бонч-Бруєвич, Т.І. Носенко, Н.О. Терентьєва, О.А. Чала; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Ін-т суспільства. – К. : [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2014. – 100 с.

Навчальний посібник містить відомості про види, зміст, форми і строки проведення практик для студентів ОКР «бакалавр» напряму підготовки 6.040302 «Інформатика*», індивідуальні завдання, критерії оцінювання результатів проходження практик та зразки оформлення звітної документації.

Навчальний посібник розроблено і підготовлено до друку за участю викладачів кафедр інформатики, теорії та історії педагогіки, загальної, вікової та педагогічної психології. Рекомендований студентам спеціальності «Інформатика», викладачам і керівникам практики.

УДК 004.85:378(075.4)

ББК 32.973я73

© Бонч-Бруєвич Г.Ф., Носенко Т.І., Терентьєва Н.О.,
Чала О.А., 2014

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА (НАВЧАЛЬНА)	6
1.1. Призначення навчальної практики	6
1.2. Цілі і завдання навчальної практики	7
1.3. Організація проведення навчальної практики	8
1.4. Тематичний план проходження навчальної практики	13
1.5. Зміст навчальної практики	15
1.6. Психологічна компонента навчальної практики	17
1.7. Вимоги до звіту про навчальну практику	21
1.8. Критерії оцінювання результатів проходження педагогічної практики (навчальної)	22
1.9. Звітні матеріали з педагогічної практики (навчальної) (<i>Зразки форм</i>)	25
2. ПРАКТИКА (ВИРОБНИЧА) ЛІТНЯ	31
2.1. Призначення і мета виробничої практики	31
2.2. Організація проведення виробничої практики	33
2.3. Зміст виробничої практики	34
2.4. Вимоги до звіту про практику (виробничу) літню	37
3. ПРАКТИКА (ПЕРЕДДИПЛОМНА) ПЕДАГОГІЧНА	40
3.1. Призначення педагогічної практики	40
3.2. Цілі і завдання педагогічної практики	41
3.3. Організація проведення педагогічної практики	42
3.4. Тематичний план проходження педагогічної практики	44
3.5. Зміст педагогічної практики	45
3.6. Вимоги до звіту про педагогічну практику	49
3.7. Критерії оцінювання результатів проходження практики (переддипломної) педагогічної	51
3.8. Звітні матеріали з практики (переддипломної) педагогічної (<i>Зразки форм</i>)	54
4. ПРАКТИКА З ДОДАТКОВОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ	60
4.1. Призначення практики з додаткової спеціалізації	60
4.2. Цілі і завдання практики з додаткової спеціалізації	60

4.3. Організація проведення практики з додаткової спеціалізації	61
4.4. Тематичний план проходження практики з додаткової спеціалізації	62
4.5. Вимоги до звіту про практику з додаткової спеціалізації	63
4.6. Критерії оцінювання результатів проходження практики з додаткової спеціалізації	63
4.7. Звітні матеріали з практики з додаткової спеціалізації (<i>Зразки форм</i>)	65
ДОДАТОК А. Зміст групових завдань психологічної компоненти практики	72
ДОДАТОК Б. Довідково-методичні матеріали з виконання завдань практики	88
Список рекомендованих та використаних джерел	98

ВСТУП

Особливе місце у навчальному процесі займає практика, як засіб закріплення теоретичних знань та опрацювання практичних навичок студентів, і є ваговою складовою системи навчання в університеті.

Нормативну й інформаційну основу усіх видів практики складає законодавча база в галузі освіти України [1, 2, 3], навчальний план напряму підготовки [4] та робоча навчальна програма з практики студентів ОКР «бакалавр» [5]. При написанні навчального посібника також використано матеріали попередніх видань кафедри [6, 7] та інші джерела [8-13].

Навчальним планом підготовки бакалаврів за напрямом підготовки 6.040302 «Інформатика*» передбачено проходження студентами чотирьох видів практики:

- педагогічної навчальної практики – протягом IV і V семестрів тривалістю по 2 тижні в кожному;
- виробничої практики – після VI семестру тривалістю 3 тижні;
- педагогічної переддипломної практики – протягом VII та VIII семестрів тривалістю 4 та 2 тижні, відповідно;
- практики з додаткової спеціалізації – протягом VIII семестру тривалістю 3 тижні.

Види, обсяги і строки проведення практики наведено в таблиці [4]:

Вид практики	Годин	Кредитів	Семестр
Педагогічна практика (навчальна), в тому числі:	144	4	
- психологічна компонента	36	1	IV
- педагогічна компонента	36	1	IV
- пропедевтична	72	2	V
Практика (виробнича) літня	108	3	VI
Практика (переддипломна) педагогічна	216	6	VII, VIII
Практика з додаткової спеціалізації	108	3	VIII

Навчальний посібник розроблено викладачами кафедр інформатики Інституту суспільства, теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту, вікової та педагогічної психології Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка на основі ОКХ та ОПП підготовки бакалаврів.

1. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА (НАВЧАЛЬНА)

1.1. Призначення навчальної практики

Педагогічна практика (навчальна) є першою ланкою системи практик студентів Київського університету імені Бориса Грінченка, яка проводиться на II–III курсах за напрямом підготовки 6.040302 «Інформатика*» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Педагогічна практика (навчальна) є невід’ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців і спрямована на набуття та закріплення теоретичних знань студентів із психолого-педагогічних дисциплін, отриманих під час навчання у ВНЗ, вироблення умінь проведення педагогічного спостереження, рефлексивних умінь, набуття першого досвіду практичної діяльності як помічника класного керівника.

Специфіка педагогічної практики (навчальної) полягає в тому, що вона організується і проводиться у два етапи: на II курсі як ознайомча, що містить психологічну і педагогічну компоненти, та на III курсі як пропедевтична – підготовча, вступна до педагогічної (переддипломної) практики.

На першому етапі педагогічної практики (навчальної) передбачено ознайомлення студентів із професійною діяльністю вчителя, спостереженнями за навчально-виховним процесом у школі, проведення психологічних досліджень поведінки учнів та ін.

На другому етапі – передбачено формування потреби осмисленого опанування й усвідомлення практичної значущості професійних знань, підготовку студентів до діяльності вчителя-вихователя, набуття комплексу професійних умінь та навичок, виховання стійкого інтересу до педагогічної діяльності.

Таким чином, у студентів із молодших курсів, завдяки педагогічній практиці (навчальній), з’являються можливості визначитися, наскільки правильно зроблений вибір професії, виявити ступінь співвідношення особистісних якостей із тими, що є значущими в роботі вчителя інформатики загальноосвітнього навчального закладу.

Педагогічна практика (навчальна) передбачає ознайомлення з базою практики (середня загальноосвітня школа, спецшкола (школа-інтернат), гімназія, ліцей, колегіум, загальноосвітня школа-інтернат тощо), спостереження та аналіз різних аспектів навчально-виховного процесу, допомогу вчителю у виготовленні дидактичних матеріалів до уроків, проведення позакласних виховних заходів, надання індивідуальної допомоги учням, здійснення студентами навчально-методичної діяльності.

Програма педагогічної практики (навчальної) визначає мету і завдання практики, її стратегію, комплекс професійно-педагогічних умінь майбутніх фахівців, містить перелік та обсяг завдань із трьох змістових модулів (навчального, виховного і дослідницького), перелік індивідуальних завдань, вимоги до звіту про практику, умови підбиття її підсумків, включає список рекомендованих джерел.

1.2. Цілі і завдання навчальної практики

Мета педагогічної практики (навчальної) – поглиблення знань студентів із психолого-педагогічних дисциплін; формування умінь застосовувати знання у процесі вирішення педагогічних завдань в умовах реального навчально-виховного процесу загальної середньої школи, виховання відповідального ставлення до професійної діяльності, потреби постійно поповнювати власні знання та творчо застосовувати їх на практиці.

Основними завданнями педагогічної практики (навчальної) як провідної ланки професійної підготовки вчителя є:

- виховання стійкого інтересу до професії вчителя, переконаності в правильності її вибору;
- формування цілісної наукової картини педагогічної діяльності;
- формування нового педагогічного мислення;
- формування професійних умінь і навичок, необхідних для успішного здійснення навчально-виховного процесу;

- розвиток потреби в самоосвіті й удосконалюванні професійних знань і вмінь;
- формування досвіду творчої педагогічної діяльності, дослідницького підходу до педагогічного процесу;
- формування професійно значимих якостей особистості майбутнього вчителя і його активної педагогічної позиції;
- надання допомоги освітнім установам у розв'язанні завдань виховання учнів.

1.3. Організація проведення навчальної практики

Педагогічна практика (навчальна) організовується випусковою кафедрою інформатики разом з кафедрами теорії та історії педагогіки і загальної, вікової та педагогічної психології, а також з фахівцями органу управління освіти, педагогічними колективами освітніх установ, на базі яких вона проводиться.

Перед початком практики зазначені кафедри організовують і проводить настановну конференцію, на якій студентам роз'яснюють мету, завдання, зміст, форми організації, порядок проходження педагогічної практики й порядок звіту. По закінченні практики проводиться звітна конференція з аналізом її підсумків. На підставі встановлених звітних документів на кожному етапі практики проводиться диференційований залік.

Основними базами педагогічної практики (навчальної) є загальноосвітні навчальні заклади, школи-інтернати, дитячі будинки, коледжі, професійні училища, ліцеї, гімназії, дошкільні освітні установи. Навчальна практика може бути організована також в окремих типах позашкільних та інших освітніх установ, закріплених за університетом як бази практики.

Керівництво практикою здійснює випускова кафедра із залученням викладачів кафедри теорії та історії педагогіки і кафедри загальної, вікової та педагогічної психології. Керівники практики від кафедр призначаються завідувачами кафедр.

Керівник практики від випускової кафедри:

- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом студентів на практику: встановлює зв'язок з освітньою установою, інструктує студентів про порядок проходження практики, про додержання правил з техніки безпеки, про обсяг роботи на практиці (направлення на практику, програми, щоденник, індивідуальні завдання, методичні рекомендації та ін.);
- повідомляє студентам про систему звітності з практики, прийняту на кафедрі, а саме: подання письмового звіту про проходження практики, оформлення виконаного індивідуального завдання, підготовка доповіді, повідомлення, виступу на науково-практичній конференції тощо;
- у складі комісії приймає заліки з практики.

Керівник практики від кафедри теорії та історії педагогіки:

- може керувати практикантами в декількох освітніх установах;
- бере участь у плануванні й організації навчальної практики, у настановній і звітній конференціях в університеті й в освітній установі;
- забезпечує реалізацію в процесі навчальної практики основних принципів і закономірностей педагогічної науки;
- проводить консультації для студентів з питань змісту й творчої організації навчально-виховної роботи;
- відвідує окремі уроки, позакласні заняття й творчі заходи студентів, організує їх колективний аналіз;
- бере участь у проведенні проблемних семінарів і методичних нарад зі студентами;
- працює в тісному контакті з керівником практики від випускової кафедри;

- разом із учителями й іншими керівниками навчальної практики оцінює роботу кожного студента-практиканта, рівень його педагогічних здатностей і педагогічної культури;
- вносить пропозиції по вдосконалюванню теоретичної й практичної підготовки студентів.

Керівник практики від кафедри загальної, вікової та педагогічної психології:

- може керувати практикантами в декількох освітніх установах;
- бере участь у плануванні й організації навчальної практики, у настановній і звітній конференціях в університеті й в освітній установі;
- проводить консультації з питань практичного застосування психологічних знань у професійно-педагогічній діяльності студентів;
- відвідує не менш одного уроку або позакласного заходу студента, бере участь у його обговоренні, проводить психологічний аналіз різних аспектів професійної діяльності студентів;
- вчасно інформує кафедру про хід практики, випадки грубого порушення трудової дисципліни, відхилення від програми практики;
- аналізує звітну документацію студентів, бере участь в оцінці діяльності кожного студента, його професійної підготовки;
- вносить пропозиції по вдосконалюванню теоретичної й практичної підготовки студентів.

Учитель за фахом:

- залучає студентів до педагогічної діяльності з дітьми відповідно до завдань навчальної практики і їх індивідуальних планів;
- проводить відкриті уроки;

- разом з груповим керівником допомагає кожному студентові в розробці індивідуального плану навчальної практики, надає практичну допомогу в розробці уроків з урахуванням особливостей конкретного учнівського колективу;
- бере участь в аналізі й оцінці роботи кожного студента;
- вносить пропозиції щодо вдосконалювання теоретичної й практичної підготовки студентів.

*Під час проходження педагогічної практики (навчальної)
студент-практикант:*

- здійснює свою діяльність згідно з вимогами Статуту бази практики, правилами внутрішнього розпорядку;
- виконує всі розпорядження адміністрації бази практики, вчителя, керівників практики;
- виконує всі види навчально-виховної роботи, передбаченої програмою практики, веде відповідну документацію;
- після закінчення практики складає звіт за переліком проведених робіт і заходів, зазначених в індивідуальному плані, одержує відгук керівника від бази педагогічної практики;
- має право одержувати консультації вчителів школи та керівників практики від університету з усіх питань проведення практики;
- має право користуватися навчально-методичними посібниками шкільної бібліотеки та навчальних кабінетів;
- отримує незадовільну оцінку, якщо не виконав програму практики без поважних причин;
- має бути для учнів зразком організованості, ввічливості, дисциплінованості.

*Організація педагогічної практики (навчальної)
передбачає такі заходи:*

1. За погодженням з адміністрацією бази практики груповий керівник практики прикріплює студентів-практикантів по

одній або дві особи (максимальна кількість – три особи) до класу.

2. Кожний практикант на весь період практики складає індивідуальний календарний план виконання завдань, які передбачено програмою практики. Індивідуальний план погоджується з учителем (вихователем) і затверджується груповим керівником практики.
3. Студенти-практиканти ведуть записи у щоденнику навчальної практики, де фіксують зміст виконаних ними завдань за планом практики.
4. У групі студентів, які відвідують навчальну практику, призначається староста, котрий веде записи в журналі відвідувань практикантами бази практики і виконує доручення керівників практики.

Організаційний етап практики передбачає виконання студентами на базі практики таких завдань:

- знайомство з кадровим складом педагогічного колективу закладу освіти, правами та обов'язками директора, заступників директора, вчителя-предметника, класного керівника;
- ознайомлення з організаційними формами навчально-виховної роботи школи;
- ознайомлення з матеріально-технічною базою закладу освіти (лабораторії, майстерні, спеціалізовані кабінети, спортивні зали тощо).

Після закінчення практики (до захисту її результатів) практиканти надають керівникам практики звітні матеріали.

Керівнику практики від кафедри теорії та історії педагогіки надаються такі матеріали:

1. Звіт про навчальну практику.
2. Щоденник навчальної практики.
3. Звіт про виконання групових та індивідуальних завдань.
4. Відгук керівника від бази практики з рекомендованою оцінкою.
5. Звіт-самоаналіз студента-практиканта, підписаний студентом.

Керівнику практики від кафедри загальної, вікової та педагогічної психології всі звітні матеріали подаються у папці з наступним змістовим наповненням:

1. Емпіричний матеріал із спостереження та психодіагностики.
2. Результати виконання групових та творчих завдань.
3. Рефлексивний звіт студента-практиканта про проходження практики, який складається з аналізу роботи, висновків щодо отриманих практичних навичок, визначення проблем, які виникали в процесі роботи, а також побажань стосовно удосконалення психологічної компоненти навчальної практики.

Керівник практики від кафедри інформатики подає завідувачеві кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо підвищення ефективності практики студентів.

1.4. Тематичний план проходження навчальної практики

№ з/п	Назви видів роботи і завдань практики	Кількість годин
1	2	3
Змістовий модуль I. Знайомство з організацією навчально-виховного процесу в ЗНЗ		
1	Організаційні заходи щодо проходження навчальної практики (навчальної) I етапу.	3
2	Аналіз структури і основних напрямів педагогічної діяльності ЗНЗ.	6
3	Ознайомлення з методикою планування і реалізації навчально-виховного процесу.	6
4	Складання індивідуального плану проходження педагогічної практики (навчальної) I етапу.	3
	Разом	18
Змістовий модуль II. Психолого-педагогічна характеристика класного колективу		
1	Психолого-педагогічне спостереження. Складання психолого-педагогічної характеристики учня.	18

1	2	3
2	Психолого-педагогічне спостереження класного колективу. Складання психолого-педагогічної характеристики класного колективу.	18
3	Формування комплекту звітних матеріалів про проведення педагогічної практики (навчальної) I етапу.	18
	Разом	54
	Всього за IV семестр	72
Змістовий модуль III. Психолого-педагогічне спостереження діяльності вчителя фахових дисциплін		
1	Організаційні заходи щодо проходження педагогічної практики (навчальної) II етапу. Отримання методичних рекомендацій та індивідуальних завдань. Складання індивідуального плану проходження навчальної практики.	6
2	Психолого-педагогічне спостереження діяльності вчителя-наставника.	6
3	Психологічний аналіз результатів спостереження.	6
	Разом	18
Змістовий модуль IV. Підготовка до проведення уроків з фахових дисципліни		
1	Підготовка до проведення уроку. Написання конспекту уроку.	18
2	Створення дидактичних матеріалів для уроку із застосуванням інформаційних технологій.	9
3	Проведення фрагментів уроків під керівництвом вчителя-наставника. Складання самоаналізу уроку.	18
4	Формування комплекту звітних матеріалів про проведення педагогічної практики (навчальної) II етапу.	9
	Разом	54
	Всього за V семестр	72
	Разом за навчальним планом	144

1.5. Зміст навчальної практики

Навчальний блок

Передбачає:

- ознайомлення студентів з основними документами, що регламентують роботу школи (статут, правила внутрішнього розпорядку, плани роботи школи і вчителів, розклад занять і основні принципи його побудови; щоденники учнів і класні журнали, учнівські зошити);
- знайомство з умовами роботи, специфікою, загальними основами планування навчально-виховного процесу;
- відвідування уроків досвідчених учителів з предметів обраної спеціальності з їх наступним аналізом і виконанням кожним студентом індивідуальних завдань (спостереження на уроках за характером навчально-виховних завдань, специфікою викладання навчальних предметів, особливостями навчально-виховної роботи залежно від віку учнів; вивчення досвіду роботи вчителя із закріплення нових знань на уроці, формування в учнів практичних умінь і навичок, реалізації індивідуального підходу до учнів на уроці);
- здійснення допомоги вчителю у виготовленні дидактичних матеріалів до уроків, проведенні виховних заходів, наданні індивідуальної допомоги учням;
- підготовка та розвиток матеріально-технічної бази навчальних кабінетів школи (виготовлення наочних посібників, стендів; випуск бюлетенів і газет; макетів, обладнання, пристроїв; дидактичного матеріалу тощо);
- систематичне ведення щоденника навчальної практики;
- укладання звітної документації з навчальної практики;
- участь у настановній та звітній конференціях.

Групові та індивідуальні завдання педагогічної практики (навчальної) визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- організувати творчу групу школярів з програмування;

- запропонувати навчальний проект веб-сторінки сайту;
- розробити комп'ютерну підтримку вивчення конкретної навчальної теми тощо.

Виховний блок

Передбачас:

- вивчення плану виховної роботи класного керівника;
- відвідування виховних заходів загальношкільних або класного керівника закріпленого класу;
- аналіз виховних заходів;
- здійснення просвітницької і профорієнтаційної роботи.

Групові та індивідуальні завдання виховного блоку педагогічної практики (навчальної) визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- розробити наочну агітацію (бюлетень, газету, листок, блискавку тощо) фахового спрямування.
- здійснити презентацію історії розвитку Київського університету імені Бориса Грінченка, напрямів, спеціальностей та рівнів підготовки випускників;
- розробити план-конспект одного заняття гуртка з предмета, наприклад, «Юні інформатики», тему та зміст заняття узгодити з учителем.

Дослідницький блок

Передбачас:

- виконання завдань за вказівкою керівників від кафедр, що відображають напрям науково-дослідної роботи студента з педагогіки (курсова робота);
- дослідження індивідуальних особливостей учнів і узагальнення їх у психолого-педагогічну характеристику;
- проведення спостереження за учнівським колективом і узагальнення його у психолого-педагогічну характеристику;
- проведення спостереження та аналізу виховного заходу;

- виконання групового або індивідуального науково-педагогічного дослідження;
- написання звіту-самоаналізу за результатами навчальної педагогічної практики.

Групові та індивідуальні завдання дослідницького блоку педагогічної практики (навчальної) визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- вивчити структуру педагогічної діяльності вчителя;
- узагальнити продуктивний педагогічний досвід роботи вчителя-предметника;
- ознайомитися зі шкільним сайтом та внести пропозиції щодо його удосконалення (оформити письмово) та ін.

Зміст індивідуальних завдань під час педагогічної практики (навчальної) конкретизується й уточнюється викладачем-керівником практики від кафедри теорії та історії педагогіки.

Матеріали, отримані студентом під час виконання індивідуального завдання, можуть надалі бути використані для виконання курсової роботи, підготовки доповіді, наукової статті, складання державного іспиту тощо.

1.6. Психологічна компонента навчальної практики

Психологічна компонента педагогічної практики (навчальної) для студентів різних спеціальностей педагогічної спрямованості є складовою частиною загальної програми практики та логічним продовженням набуття знань, вмінь та навичок з загальної, вікової та педагогічної психології.

Провідні завдання практики визначені на основі наявного рівня теоретичних знань та практичних навичок студентів з психологічних дисциплін. Студенти II курсу напряму підготовки 6.040302 «Інформатика*» на час проходження практики володіють необхідним рівнем теоретичної та практичної підготовки з психології.

Мета та завдання психологічної складової практики:

- ознайомлення з освітнім середовищем, що сприяє успішній адаптації студентів до майбутньої професійної діяльності;
- створення оптимальних умов для формування психологічної готовності до діяльності вчителя;
- активізація, закріплення та систематизація знань студентів з навчальної дисципліни «Психологія»;
- вироблення та вдосконалення вмінь практичної психолого-педагогічної діагностики специфіки педагогічної діяльності вчителя й індивідуальних особливостей учнів певної вікової групи;
- вдосконалення навичок дослідження рівня розвитку класного колективу та специфіки взаємин школярів у ньому;
- формування вмінь психологічного та педагогічного аналізу студентами організації та змісту компонентів навчального процесу (уроків та позаурочних виховних заходів);
- активізація та вдосконалення креативних здібностей студентів щодо майбутньої професійної діяльності;
- вдосконалення навичок грамотного оформлення документації.

Зміст групових завдань психологічної компоненти практики:

- ознайомлення з психологічними умовами організації та здійснення навчально-виховної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах;
- вивчення змісту суб'єкт-суб'єктних відносин в системі освітньої діяльності;
- відвідування уроків, позаурочних виховних заходів та участь в обговоренні;
- здійснення психологічного спостереження за класом: за результатами спостережень скласти прогноз щодо типів темпераментів учнів класу та перевірити правильність своїх припущень шляхом співставлення їх з результатами

проведеного стандартизованого тестування на визначення типу темпераменту школярів (Додаток А.1);

- здійснення психологічного спостереження за учнем: за результатами спостережень за поведінкою учнів на уроках та перервах спрогнозувати рівень їх тривожності та, окресливши коло найбільш тривожних школярів, визначити тип їх тривожності за допомогою діагностичної методики (Додаток А.2).

Зміст творчих індивідуальних завдань психологічної компоненти практики:

1. Проведіть спостереження уроку та з'ясуйте його загальний психологічний клімат; встановіть його тип за такими різновидами:
 - а) сприятливий, активний;
 - б) нейтральний;
 - в) напружений, негативний.З'ясуйте фактори, що визначають цей тип психологічного клімату.
2. Проаналізуйте психологічну доречність використання вчителем дидактичних методів, визначте їх ефективність (наприклад, для активізації сприймання чи осмислення нового матеріалу, перехід знань у вміння тощо).
3. Прослідкуйте за технікою розподілу уваги вчителем на декількох уроках та визначте ефективність цього розподілу.
4. Встановіть домінуючі вияви типу темпераменту вчителя, зіставте їх з поведінкою учнів. Встановіть ефективність адаптації школярів до типу темпераменту педагога.
5. За результатами тривалого спостереження встановіть типові афективні (емоційні) вияви вчителя на уроках, класифікуйте їх за такими різновидами:
 - а) активний позитивний емоційний стан;
 - б) помірний позитивний емоційний стан;
 - в) індіферентний (нейтральний);
 - г) помірний негативний емоційний стан;
 - д) активний негативний емоційний стан.Зіставте цю інформацію з типовими емоційними станами учнів на уроках.

6. Проаналізуйте, наскільки виражається у вчителя суб'єктивне упереджене ставлення до окремих учнів (проблема «улюбленців») та яку реакцію це викликає в учнів.
7. З'ясуйте, який темп ведення уроків практикує вчитель, чи враховує при цьому вікові та індивідуальні особливості школярів:
 - а) надмірно інтенсивний темп;
 - б) помірно інтенсивний;
 - в) дещо уповільнений;
 - г) надмірно повільний.Співвіднесіть цей темп з поведінкою учнів на уроці.
8. Прослідкуйте за частотою та змістом міжстатєвого спілкування школярів в класному колективі. Встановіть тип цього спілкування хлопчиків та дівчаток за такими різновидами:
 - а) активний, позитивний, конструктивний;
 - б) помірний, позитивний;
 - в) епізодичний, вимушений учбовими ситуаціями;
 - г) помірно конфліктний;
 - д) активний, але конфліктний, деструктивний.Порівняйте дані спостереження із загальним психологічним мікрокліматом в класі.
9. Оберіть для спостереження учня, який постійно виявляє негативні поведінкові реакції, приміром, впертість, лінощі, брехливість, грубість тощо. Порівняйте дані спостереження із соціальним статусом цієї дитини в класі.
10. Спостерігаючи за виявами активності дітей на уроках та перервах, зафіксуйте поведінку сором'язливих школярів. Зіставте дії цих дітей із ефективністю впливу на них вчителя (підсилення сором'язливості чи її нейтралізація).
11. Спостерігаючи за емоційною реакцією дітей на оцінку вчителем результатів їх учіння чи поведінки, спробуйте встановити характер самооцінки школярів (завищена, адекватна, занижена). Визначте типові механізми впливу вчителя на самооцінку учнів та його ефективність.
12. Впродовж декількох уроків поспостерігайте за особливостями роботи уваги певного учня. Оцініть ступінь зосередженості, розподіл, швидкість переключення та

стійкість уваги, співвідносячи з учбовими досягненнями. Виробіть рекомендації щодо оптимізації роботи уваги досліджуваного школяра.

13. Проведіть психологічне спостереження за професійною діяльністю вчителя на уроці з використанням запропонованих методик (Додаток А.3, А.4) та на основі результатів спостереження зробіть порівняльний аналіз роботи різних фахівців.
14. За допомогою запропонованої методики «Неіснуюча тварина» здійсніть дослідження особливостей особистісно-емоційної сфери учня (Додаток А.5).
15. З'ясуйте у вчителя, хто із батьків школярів підтримує з ним найменший контакт. Проведіть з цими школярами проективне тестування «Малюнок сім'ї» для визначення особливостей сприймання дитиною сімейних взаємин та зіставте його результати з описом родинних взаємин вчителем (Додаток А.6).

Зміст творчих завдань під час педагогічної практики (навчальної) конкретизується й уточнюється викладачем-керівником практики від кафедри загальної, вікової та педагогічної психології. Матеріали, отримані студентом під час виконання групових та творчих завдань, можуть надалі бути використані для виконання курсової роботи, підготовки доповіді, наукової статті, на державному іспиті тощо.

1.7. Вимоги до звіту про навчальну практику

Підсумковий етап педагогічної практики (навчальної) включає оформлення студентом звітної документації, отримання з місця практики письмового відгуку, в якому зазначається рекомендована оцінка роботи студента-практиканта. Усі звітні матеріали здаються для перевірки керівникам практики від кафедри теорії та історії педагогіки, кафедри загальної, вікової та педагогічної психології, випускової кафедри. Форма звітності студента за практику – письмовий звіт, підписаний і оцінений керівником від бази практики.

Звіт має містити:

- відомості про виконання студентом завдань блоків-модулів: навчального, виховного, дослідницького;
- результати виконання групових та індивідуальних завдань;
- висновки і пропозиції щодо поліпшення організації практики.

Зразки форм звітної документації наведено в п. 1.9.

Звіт захищається студентом перед комісією у складі керівників практики від навчального закладу, викладачів та (якщо можливо) керівника від бази практики.

Комісія приймає залік у студентів на базах практики в її останні дні або у вищому навчальному закладі в термін, визначений навчальною частиною відповідного структурного підрозділу університету.

Завершує практику звітна (підсумкова) конференція, під час якої студенти звітують про виконання програми практики. Студенти готують виступи, презентації, виставку стендів, газет тощо, де відображено хід та результати навчальної практики. Керівники практики підбивають підсумки роботи студентів, оголошують оцінки, зауваження та пропозиції вчителів та студентів.

Результатом практики є узагальнення та вдосконалення здобутих теоретичних знань, практичних умінь і навичок, збір та опрацювання матеріалів для державної атестації, а також оволодіння певним професійним досвідом та формування готовності майбутніх випускників до самостійної трудової діяльності. Студент, який не виконав програму практики без поважних причин, відраховується з навчального закладу.

1.8. Критерії оцінювання результатів проходження педагогічної практики (навчальної)

Навчальні досягнення студентів з педагогічної практики (навчальної) оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи

оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до індивідуального плану педагогічної практики (навчальної). Систему рейтингових балів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Робота студентів на всіх етапах педагогічної практики (навчальної) оцінюється в балах за видами роботи відповідно до критеріїв, що наведені нижче.

Розрахунок рейтингових балів за видами роботи

№ з/п	Види оцінювання	Максимальна кількість балів
1	2	3
1	Результат проходження практики (керівник від бази практики):	25
1.1	Присутність на базі практики за індивідуальним планом роботи	10
1.2	Якість виконання завдань за дорученням керівника від бази практики	15
2	Результат виконання індивідуальних завдань (керівник від кафедри теорії та історії педагогіки):	25
2.1	Якість виконання індивідуального плану проходження практики	10
2.2	Наявність і якість теоретичних, методичних або практичних матеріалів за змістом індивідуальних завдань	15
3	Результат виконання індивідуальних завдань (керівник від кафедри вікової та педагогічної психології):	25
3.1	Якість виконання індивідуального плану проходження практики	10
3.2	Наявність і якість теоретичних, методичних або практичних матеріалів за змістом індивідуальних завдань	15

1	2	3
4	Результат проходження практики (керівник від кафедри інформатики):	25
4.1	Складання і ведення індивідуального плану проходження практики	5
4.2	Ведення щоденника (календарно-тематичного плану) практики	5
4.3	Якість індивідуального звіту про проходження практики	15
	Разом	100

Шкала оцінювання результатів проходження практики

Рівень результатів	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою	Оцінка за шкалою ECTS
Високий	100-90	Відмінно	A
Достатній	89-82	Добре	B
	81-75		C
Середній	74-69	Задовільно	D
	68-60		E
Низький	59-35	Незадовільно	FX
	34-1		F

1.9. Звітні матеріали з педагогічної практики (навчальної)
(Зразки форм)

**ЗВІТНІ МАТЕРІАЛИ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
(НАВЧАЛЬНОЇ)**

студента ___ курсу групи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

База для проведення педагогічної практики (навчальної)

(повна назва навчального закладу, адреса)

Термін проходження практики

з _____ по _____ 20__ р.

1. Керівний склад практики. Відомості про базу практики

Керівник практики (випускова кафедра – кафедра інформатики)	
Керівник практики (кафедра теорії та історії педагогіки)	
Керівник практики (кафедра вікової та педагогічної психології)	
Керівник від бази практики	

№ і адреса закладу освіти, телефон							
Директор							
Заступник директора з навчально-виховної роботи							
Учитель-методист							
Класи, в яких студент проходив практику							
Розклад дзвінків							
1 урок	2 урок	3 урок	4 урок	5 урок	6 урок	7 урок	8 урок

2. Індивідуальний план роботи

№ з/п	Види роботи, заходи	Відмітка про виконання
1	2	3
	1) Знайомство з організацією навчально-виховного процесу в ЗНЗ	

3. Щоденник педагогічної практики (навчальної)

День	Дата	Перелік заходів	Відмітка керівника
Понеділок			
Вівторок			
Середа			
Четвер			
П'ятниця			

4. Звіт про проходження педагогічної практики (навчальної)

(відомості про виконання завдань блоків-модулів: навчального, виховного, дослідницького; результати виконання групових та індивідуальних завдань)

(текст і матеріали звіту)

Підпис практиканта _____

5. Оцінка за педагогічну практику (навчальну)

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

<p style="text-align: center;">Керівник від бази практики (Максимальна оцінка 25 балів)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів</p> <p>Підпис _____</p> <p>«___» _____ 20 __ р.</p>
<p style="text-align: center;">Керівник практики від кафедри теорії та історії педагогіки (Максимальна оцінка 25 балів)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів</p> <p>Підпис _____</p> <p>«___» _____ 20 __ р.</p>
<p style="text-align: center;">Керівник практики від кафедри вікової та педагогічної психології (Максимальна оцінка 25 балів)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів</p> <p>Підпис _____</p> <p>«___» _____ 20 __ р.</p>
<p style="text-align: center;">Керівник практики від кафедри інформатики (Максимальна оцінка 25 балів)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів</p> <p>Підпис _____</p> <p>«___» _____ 20 __ р.</p>
<p style="text-align: center;">ПІДСУМКОВА ОЦІНКА Завідувач кафедри інформатики</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів _____ ECTS</p> <p>Підпис _____</p> <p>«___» _____ 20 __ р.</p>

2. ПРАКТИКА (ВИРОБНИЧА) ЛІТНЯ

2.1. Призначення і мета виробничої практики

Практика (виробнича) літня студентів є обов'язковим компонентом загальної професійно-педагогічної підготовки фахівців, невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців і спрямована на закріплення теоретичних знань студентів із психолого-педагогічних та фахових дисциплін, отриманих під час навчання. Проходження літньої виробничої практики необхідне для здобуття кваліфікаційного рівня і має на меті набуття майбутніми педагогами-вихователями професійних умінь і навичок педагогічної діяльності. Літня виробнича практика передбачає різноаспектну самостійну діяльність студента на робочому місці педагога-вихователя (підготовку і проведення студентами виховних заходів, застосування діагностичних методик, теоретичні та практичні напрацювання для курсових, кваліфікаційних чи дипломних робіт), адаптацію майбутнього вчителя-вихователя до умов реального освітнього простору літнього оздоровчого табору.

Організація життя і діяльності дітей у літньому оздоровчому таборі регламентується Конвенцією про права дитини (1989), Всесвітньою декларацією про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (1990), нормативно-правовими документами держави.

Робота вожатих (вихователів) у таборі за своєю специфікою відрізняється від роботи вчителів тим, що вожатий (вихователь) несе повну моральну і юридичну відповідальність за безпеку і життя дітей у період перебування у таборі. Організація виховання дітей в таборі характеризується, зазвичай, неучастю в ньому батьків. У таборі суттєво відрізняються від звичайного режим життя дітей, методи і форми виховної роботи.

Специфіка літньої виробничої практики студентів полягає у збільшенні обсягу самостійної діяльності студентів (порівняно з іншими видами практик) та зосередженні уваги саме на практичному застосуванні знань, умінь, набутих при вивченні

навчальних дисциплін «Методика виховної роботи» та «Методика виховної роботи з дітьми».

Творчий характер практики передбачає те, що у її процесі в кожного студента розвиваються дослідницькі здібності, здатність до нестандартного ведення навчально-виховного процесу, художні, артистичні нахили тощо. Комплексний характер літньої виробничої практики передбачає, що студент виконує такі види професійної діяльності, як проведення різноманітних форм виховної роботи з дітьми, робота з документацією та ін.

Основним змістом літньої виробничої практики є виховна діяльність, у якій із позиції діяльнісного підходу основними компонентами виділяють вихідний стан, мету, засіб, умову, результат.

Зміст літньої виробничої практики передбачає ті ж складові, що й педагогічна практика, але з урахуванням особливостей професійно-педагогічної діяльності вожатого (вихователя), що зумовлює різноманітність форм, методів, засобів виховної роботи, здійснюваної відповідно до Концепції національного виховання. Таким чином відбувається ускладнення й урізноманітнення за об'єктом, змістом і характером діяльності студентів, які проходять літню педагогічну практику.

Мета літньої виробничої практики – формування у майбутніх педагогів-вихователів професійних умінь та навичок; готовності майбутніх педагогів-учителів до професійної педагогічної діяльності; навичок прийняття самостійних рішень під час проведення виховної, організаційної та дослідницької діяльності в реальних умовах роботи літніх таборів; вдосконалення знань, умінь та навичок роботи в тимчасових дитячих об'єднаннях; формування професійних компетенцій, зокрема, компетенції в галузі рідної мови, комп'ютерної, міжособистісної, міжкультурної, соціальної та громадянської, культурної компетенцій тощо.

2.2. Організація проведення виробничої практики

Керівництво літньою виробничою практикою здійснюють керівники практики від університету, керівник від випускової кафедри, кафедри теорії та історії педагогіки, а також керівник від бази практики (вихователь). Керівники практики від кафедр призначаються завідувачами кафедр.

Студенти проходять практику з відривом від навчальних занять впродовж терміну, який визначено навчальним планом.

Для проходження літньої виробничої практики студенти направляються на бази практик у складі групи або в індивідуальному порядку. До початку практики студенти-практиканти зобов'язані пройти медичний огляд. Довідку (санітарну книжку) про стан свого здоров'я студент здає керівнику від бази практики. З собою студент повинен взяти документ, що підтверджує його особистість (паспорт), направлення на проходження літньої виробничої практики.

Організація літньої виробничої практики передбачає такі заходи:

1. За погодженням з адміністрацією літнього оздоровчого табору керівник практики прикріплює студентів-практикантів до загону або групи вихованців.
2. Кожний практикант на весь період практики складає індивідуальний календарний план виконання завдань, які передбачено програмою практики. Індивідуальний план узгоджується з керівником від бази практики і затверджується керівником практики від ВНЗ.
3. Студенти-практиканти ведуть записи в щоденнику літньої виробничої практики, де фіксують зміст здійсненої в таборі роботи, результати спостереження за дітьми, аналізують свою діяльність.

Організаційний етап практики передбачає реалізацію студентами на базі практики таких завдань:

- знайомство з кадровим складом педагогічного колективу літнього оздоровчого табору (пришкільного оздоровчого табору, пришкільного майданчика тощо), правами та обов'язками адміністрації, вожатого (вихователя);

- ознайомлення з організаційними формами виховної роботи табору (бесіда з представником адміністрації табору про організаційні форми роботи табору і пошук нових, ефективних форм виховної діяльності);
- вивчення матеріально-технічної бази табору.

Студенти зобов'язані дотримуватися правил внутрішнього розпорядку бази практики і виконувати доручення керівництва (директора пришкольного табору або керівника літнього оздоровчого табору, старшого вожатого). У випадку порушення трудової дисципліни, невиконання наказів і розпоряджень керівників від бази практики і ВНЗ, старшого вожатого студента може бути відсторонено від проходження практики.

В період роботи з дітьми студенти несуть повну моральну і юридичну відповідальність за їх виховання, здоров'я і життя. Студенти повинні бути для дітей прикладом культури і моральної чистоти, порадиниками, турботливими старшими товаришами і керівниками.

Після закінчення літньої виробничої практики (до її захисту) практиканти надають керівникам практики звітні документи. Зокрема, керівнику практики від кафедри теорії та історії педагогіки надаються такі документи:

1. Щоденник літньої виробничої практики.
2. План виховної роботи з дітьми (загоном).
3. Сценарії виховних заходів, що їх провів студент-практикант.
4. Характеристику з оцінкою роботи підписану представником адміністрації бази практики (старшим вожатим, вихователем, педагогом-організатором) і завірену керівником закладу (керівником табору).

2.3. Зміст виробничої практики

Навчальний блок

Передбачає:

- ознайомлення студентів з основними документами, що регламентують роботу табору (статут, правила внутрішнього

розпорядку, плани роботи педагога-вихователя, розклад занять і основні принципи його побудови);

- вивчення прав і обов'язків вожатого (вихователя), умов роботи, специфіки, загальних основ планування виховного процесу у літньому оздоровчому таборі;
- вивчення санітарно-гігієнічних вимог і правил техніки безпеки, охорони життя і здоров'я дітей;
- відвідування заходів досвідчених вихователів з їх наступним аналізом і виконанням кожним студентом індивідуальних завдань (спостереження за характером виховних завдань, особливостями виховної роботи у таборі залежно від віку дітей);
- вивчення досвіду роботи вожатого (вихователя), реалізації індивідуального підходу до вихованців);
- підготовку виховних заходів відповідно до плану, затвердженого адміністрацією бази практики;
- взаємовідвідування виховних заходів своїх колег з наступним складанням аналітичного звіту (див. додаток Б.3, Б.5);
- здійснення допомоги старшому вожатому у проведенні виховних заходів, наданні індивідуальної допомоги вихованцям;
- систематичне ведення щоденника літньої виробничої практики;
- укладання звітної документації з літньої виробничої практики.

Групові та індивідуальні завдання навчального блоку літньої виробничої практики визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- виявити особливості поведінки і міжособистісного спілкування дітей в умовах літнього оздоровчого табору;
- скласти пам'ятку для вожатого (вихователя) з метою забезпечення безпеки дітей під час організації різних видів їх

діяльності: екскурсій, туристичних походів, спортивних змагань, ігор на місцевості, купання у річці тощо;

- розробити зміст бесіди з дітьми на тему інформаційної або екологічної культури та їх значення в умовах організованого дитячого колективного відпочинку.

Виховний блок

Передбачає:

- вивчення плану виховної роботи вожатого (вихователя), відвідування виховних заходів;
- підготовку та проведення виховних заходів відповідно до плану проведення заходів, затверджених адміністрацією літнього табору, аналіз виховних заходів;
- здійснення просвітницької роботи.

Групові та індивідуальні завдання виховного блоку літньої виробничої практики визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- розробити розгорнутий план-конспект виховних заходів різних типів і форм (тематичних вечорів, зборів загону, фестивалів, свят, ігор та інших колективних творчих справ);
- запропонувати перелік виховних заходів на період проходження літньої виробничої практики, обґрунтувати доцільність їх проведення, ураховуючи вікові та індивідуальні особливості дітей;
- скласти сценарії проведення запропонованих виховних заходів для дітей різних вікових категорій.

Дослідницький блок

Передбачає:

- вивчення структури педагогічної діяльності вожатого (вихователя), ступеня його обізнаності із сучасними методами педагогічної діагностики;
- дослідження індивідуальних особливостей вихованців і узагальнення їх у психолого-педагогічну характеристику (Додаток Б. 1);

- проведення спостереження за тимчасовим дитячим колективом і узагальнення у психолого-педагогічну характеристику (Додаток Б.2);
- проведення спостереження та аналізу виховного заходу (Додаток Б.3);
- збір матеріалів, необхідних для виконання науково-дослідної роботи (курсової, кваліфікаційної, дипломної);
- написання звіту-самоаналізу за результатами літньої виробничої практики.

Групові та індивідуальні завдання дослідницького блоку літньої виробничої практики визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- вивчити й узагальнити продуктивний педагогічний досвід роботи вчителя-вихователя, педагога-організатора;
- вивчити й узагальнити продуктивні ідеї щодо організації і проведення роботи у тимчасових дитячих колективах та ін.

Зміст завдань конкретизується й уточнюється під час літньої виробничої практики викладачами-керівниками практики від кафедр університету. Матеріали, отримані студентом під час виконання завдань, можуть надалі бути використані для виконання курсової, кваліфікаційної роботи, підготовки доповіді, наукової статті тощо.

2.4. Вимоги до звіту про практику (виробничу) літню

Підсумковий етап літньої виробничої практики включає оформлення студентом звітної документації, отримання з місця проходження практики письмового відгуку, в якому зазначається рекомендована оцінка роботи студента-практиканта. Усі звітні матеріали здаються для контролю керівникам практики в папці, що має назву *«Документація літньої виробничої практики»*.

Форма звітності студента за практику – письмовий звіт, підписаний та оцінений керівником від бази практики.

Письмовий звіт разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник тощо), подається на рецензування керівникам практики від навчального закладу.

Звіт має містити:

- відомості про виконання студентом завдань блоків-модулів: навчального, виховного, дослідницького;
- результати виконання групових та індивідуальних завдань;
- висновки і пропозиції щодо поліпшення організації практики.

Звіт захищається студентом перед комісією, до якої входять керівники практики від навчального закладу, викладачі та (якщо можливо) керівник від бази практики.

Завершує практику звітна (підсумкова) конференція, під час якої студенти звітують про виконання програми практики. Студенти готують виступи, презентації, виставку стендів, газет тощо, де відображено хід та результати літньої виробничої практики. Керівники практики підбивають підсумки роботи студентів, оголошують оцінки, зауваження та пропозиції від баз практики та студентів.

Результати практики оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип розширення кількості підсумкових балів до 100: оцінку **«відмінно»** отримує студент, сума балів якого **становить 100 – 90**; **«добре» 89 – 75 балів**; **«задовільно» 74 – 60 балів**. Студенту, який набрав **менш ніж 59 балів** літня виробнича практика **не зараховується**.

Якщо програма літньої виробничої практики не виконана студентом з поважної причини, то навчальний заклад надає йому можливість повторної практики через рік. Можливість повторної практики через рік, але власним коштом, надається і студенту, який на підсумковому заліку отримав негативну оцінку.

Студент, який не виконав програму практики без поважних причин, відраховується з навчального закладу.

Результат заліку за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку студента за

підписом голови комісії і враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії разом із оцінками студента за результатами підсумкового контролю.

Оцінювання практики (виробничої) літньої

Види робіт	Кількість балів
Систематичне ведення <i>щоденника</i> практики	0-10
Виконання завдань <i>Навчального модуля</i>	0-10
Виконання завдань <i>Виховного модуля</i>	0-15
Виконання завдань <i>Дослідницького модуля</i>	0-10
Виконання <i>групових та індивідуальних завдань</i>	0-20
Наявність <i>фотоматеріалів (презентації)</i> заходів, передбачених програмою практики	0-5
Наявність <i>звіту-самоаналізу</i> студента	0-10
Наявність позитивного <i>відгуку</i> з бази практики	0-10
Своєчасне оформлення та здача звітної документації	0-5
Участь у настановній та звітній конференціях	0-5
<i>Усього (максимальна кількість балів)</i>	<i>100</i>

Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри теорії та історії педагогіки, а загальні підсумки практики підбиваються на засіданні вченої ради інституту не менше від одного разу протягом навчального року. Результатом практики є узагальнення та вдосконалення здобутих знань, практичних умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом та формування готовності майбутніх випускників до самостійної трудової діяльності, а також збір та опрацювання матеріалів для курсової роботи і державної атестації.

3. ПРАКТИКА (ПЕРЕДДИПЛОМНА) ПЕДАГОГІЧНА

3.1. Призначення педагогічної практики

Практика (переддипломна) педагогічна є заключною ланкою неперервної практичної підготовки студентів випускного курсу, яка забезпечує можливість присвоєння випускнику кваліфікації вчителя і є логічним завершенням професійно-педагогічної підготовки, що проводиться для студентів II–IV курсів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Педагогічна практика (переддипломна) передбачає різноаспектну самостійну діяльність студента на робочому місці вчителя-предметника та класного керівника, а саме:

- підготовку до проведення і проведення навчальних занять: уроків, факультативів, предметних гуртків та виховних заходів;
- застосування діагностичних методик;
- теоретичні і практичні напрацювання для дипломних робіт згідно з навчальними планами;
- адаптацію майбутнього вчителя до умов реального освітнього простору закладу освіти та ін.

Специфіка практики (переддипломної) педагогічної полягає у збільшенні обсягу самостійної діяльності студентів порівняно з іншими видами практик та здійсненні ідентифікації з професійною діяльністю вчителя за рахунок того, що практика проводиться в умовах, ідентичних умовам майбутньої самостійної педагогічної діяльності. Робота студента у період переддипломної практики характеризується тією ж різноманітністю функцій, що й робота педагога.

Практика (переддипломна) педагогічна – важлива ланка в системі підготовки вчителя, важливе джерело актуалізації педагогічної освіти, створення її життєвої цінності для поліпшення професійних відносин. Творчий характер практики передбачає, що у її процесі в кожного студента розвиваються

дослідницькі здібності, здатність до нестандартного ведення навчально-виховного процесу, художні, артистичні здібності.

Комплексний характер практики (переддипломної) педагогічної передбачає те, що студент виконує специфічні види професійної діяльності вчителя: проводить уроки, навчальні екскурсії, різноманітні форми виховної роботи та роботи з батьками, працює з документацією тощо.

Основним змістом практики (переддипломної) педагогічної є педагогічна діяльність, у якій із позиції діяльнісного підходу основними компонентами виділяють вихідний стан, мету, засіб, умову, результат.

Зміст практики (переддипломної) педагогічної передбачає ті ж складові, що й педагогічна практика (навчальна), але з урахуванням особливостей професійно-педагогічної діяльності вчителя-предметника та класного керівника з учнями старших класів (III ступінь загальноосвітньої школи), що зумовлює різноманітність форм, методів, засобів навчання основних фахових предметів, забезпечення викладання навчальних предметів відповідно до профілю навчання або спеціалізації, здійснення профорієнтаційної роботи, підготовку старшокласників до зовнішнього незалежного оцінювання. Таким чином відбувається ускладнення й урізноманітнення за предметом, змістом і характером діяльності студентів, які перебувають на переддипломній педагогічній практиці.

Програма практики (переддипломної) педагогічної визначає мету і завдання практики, її стратегію, комплекс професійно-педагогічних умінь майбутніх фахівців, перелік та обсяг завдань із трьох змістових модулів: навчального, виховного та дослідницького, перелік індивідуальних завдань, вимоги до звіту про практику, умови підбиття її підсумків, включає список рекомендованих джерел.

3.2. Цілі і завдання педагогічної практики

Мета практики (переддипломної) педагогічної – формування у майбутніх учителів професійних умінь та навичок, готовності майбутніх учителів до професійної педагогічної діяльності.

Основними завданнями практики (переддипломної) педагогічної є:

- вироблення умінь проектувати розвиток особистості дитини;
- набуття навичок прийняття самостійних рішень під час проведення навчально-виховної, організаційної та дослідницької роботи в реальних умовах загальноосвітніх закладів;
- формування загально-професійних та спеціалізовано-професійних компетенцій у галузі рідної мови, інформаційно-комунікаційних технологій, навчально-виховної діяльності, міжособистісних та міжкультурних стосунків та ін.

3.3. Організація проведення педагогічної практики

Керівництво практикою (переддипломною) педагогічною здійснюють керівники практики від університету: випускової кафедри, кафедри теорії та історії педагогіки. Керівник практики від кафедри призначається завідувачем відповідної кафедри. Студенти проходять практику з відривом від навчальних занять впродовж терміну, який визначено навчальним планом.

Організація практики (переддипломної) педагогічної передбачає такі заходи:

1. За погодженням з адміністрацією школи груповий керівник практики прикріплює студентів-практикантів по одній особі (максимальна кількість – дві особи) до класу.
2. Кожний практикант на весь період практики складає індивідуальний календарний план виконання завдань, які передбачено програмою практики. Індивідуальний план узгоджується з учителем і затверджується груповим керівником практики.
3. Студенти-практиканти ведуть записи в щоденнику педагогічної практики, де фіксують зміст здійсненої в школі роботи.

4. У групі студентів, які проходять практику, призначається староста, котрий веде записи в журналі відвідувань практикантами школи і виконує доручення керівників практики.

Організаційний етап практики передбачає виконання студентами на базі практики таких завдань:

- знайомство з кадровим складом педагогічного колективу закладу освіти, правами та обов'язками директора, заступників директора, вчителя-предметника, класного керівника;
- ознайомлення з організаційними формами навчально-виховної роботи школи (бесіда з директором школи про організаційні форми роботи школи і пошук нових, ефективних форм навчання, екскурсії по школі);
- вивчення матеріально-технічної бази (лабораторії, майстерні, спеціалізовані кабінети, спортивні зали тощо).

З питань виконання завдань практики студенти отримують консультації у групового керівника, викладачів кафедри інформатики, теорії та історії педагогіки, методистів, а також учителів. Для проведення уроків і навчально-виховних занять студенти-практиканти заздалегідь складають детальні плани-конспекти, які перевіряються і затверджуються керівниками практики.

Пробні і залікові уроки, позаурочні заходи з навчального предмета студенти проводять у присутності керівників практики, а також вільних від уроків студентів. Проведені уроки аналізуються й оцінюються.

У підгрупі студентів на весь період практики (переддипломної) педагогічної складається графік проведення уроків і позаурочних навчально-виховних заходів з предмету, один екземпляр якого надається кожному з керівників практики від ВНЗ.

3.4. Тематичний план проходження педагогічної практики

№ з/п	Назви видів роботи і завдань практики	Кількість годин
1	2	3
Змістовий модуль I. Принципи організації навчально-виховного процесу в школі		
1	Організація проходження практики (переддипломної) педагогічної I етапу. Отримання методичних рекомендацій та індивідуальних завдань.	9
2	Складання індивідуального плану проходження практики (переддипломної) педагогічної I етапу.	9
3	Підготовка до практичного проведення уроків (написання конспектів уроків, консультації, узгодження дій з вчителем-наставником, керівниками практики від випускової кафедри і кафедри теорії та історії педагогіки).	36
	Разом	54
Змістовий модуль II. Практичне проведення уроків з фахових дисциплін		
1	Створення дидактичних матеріалів для уроків із застосуванням інформаційних технологій.	18
2	Проведення уроків за розкладом школи.	36
	Разом	54
Змістовий модуль III. Підсумки I етапу практики (переддипломної) педагогічної		
1	Складання самоаналізу проведених уроків.	18
2	Впорядкування звітних матеріалів. Підготовка звіту про проходження практики.	9
3	Підведення підсумків I етапу практики. Підсумкова звітна конференція.	9
	Разом	36
	Всього за VII семестр	144
Змістовий модуль IV. Засвоєння методики проведення навчально-виховних заходів в школі		
1	Організація проходження практики (переддипломної) педагогічної II етапу. Складання індивідуального плану проходження практики з урахуванням вимог до комплексного екзамену з педагогіки, психології та методики навчання інформатики.	9

1	2	3
2	Складання плану навчально-виховних заходів. Написання і узгодження конспектів навчально-виховних заходів з керівниками практики.	9
3	Створення дидактичних матеріалів для здійснення навчально-виховних заходів із застосуванням інформаційних технологій.	18
4	Проведення навчально-виховних заходів. Складання самоаналізу заходів.	18
	Разом	54
Змістовий модуль V. Підсумки II етапу практики (переддипломної) педагогічної		
1	Підготовка практичних матеріалів до комплексного екзамену з педагогіки, психології та методики навчання інформатики.	9
2	Формування комплексу звітних матеріалів про проведення практики. Підведення підсумків практики (переддипломної) педагогічної II етапу. Підсумкова звітна конференція.	9
	Разом	18
	Всього за VIII семестр	72
	Разом за навчальним планом	216

3.5. Зміст педагогічної практики

Навчальний блок

Передбачас:

- ознайомлення студентів з основними документами, що регламентують роботу школи (статут, правила внутрішнього розпорядку, плани роботи школи і вчителів, розклад занять і основні принципи його побудови; щоденники учнів і класні журнали, учнівські зошити);
- вивчення системи планування учителем роботи з навчання і виховання учнів;
- відвідування уроків досвідчених учителів із предметів обраної спеціальності з їх наступним аналізом і виконанням кожним студентом індивідуальних завдань (спостереження на уроках за характером навчально-виховних завдань,

специфікою викладання навчальних предметів, особливостями навчально-виховної роботи залежно від віку учнів; вивчення досвіду роботи вчителя із закріплення нових знань на уроці, формування в учнів практичних умінь і навичок, реалізації індивідуального підходу до учнів на уроці);

- підготовку і проведення навчальних занять (уроків, факультативів, предметних гуртків) та виховних заходів відповідно до плану, затвердженого шкільною адміністрацією;
- взаємовідвідування навчальних занять і виховних заходів своїх колег з наступним складанням аналітичного звіту (Додаток Б.3, Б.5);
- здійснення допомоги вчителю у виготовленні дидактичних матеріалів до уроків, проведенні виховних заходів, наданні індивідуальної допомоги учням;
- підготовку та розвиток матеріально-технічної бази навчальних кабінетів школи (виготовлення наочних посібників, стендів; випуск бюлетенів і газет; макетів, обладнання, пристроїв; дидактичного матеріалу тощо);
- систематичне ведення щоденника переддипломної педагогічної практики;
- укладання звітної документації з переддипломної педагогічної практики;
- участь у настановній та звітній конференціях.

Групові та індивідуальні завдання практики (переддипломної) педагогічної визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- надати допомогу вчителю у розробленні і виготовленні дидактичних матеріалів до конкретних тем уроків (кількість узгоджується з керівником від бази практики, мінімальна кількість 1-2 уроки);

- розробити розгорнутий план-конспект заняття гурткової або факультативної форми (предметний гурток, факультатив тощо);
- організувати творчу групу школярів із програмування, запропонувати навчальний проект веб-сторінки шкільного сайту;
- розробити комп'ютерну підтримку вивчення конкретної навчальної теми (тема узгоджується з керівником від бази практики) та ін.

Виховний блок

Передбачас:

- вивчення плану виховної роботи класного керівника;
- відвідування виховних заходів загальношкільних або класного керівника закріпленого класу;
- підготовка та проведення виховних заходів відповідно до плану проведення заходів, затверджених шкільною адміністрацією;
- аналіз виховних заходів;
- здійснення просвітницької і профорієнтаційної роботи.

Групові та індивідуальні завдання виховного блоку практики (переддипломної) педагогічної визначаються для студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- Підготувати план-проспект профорієнтаційного заходу для учнів старших класів. Здійснити презентацію історії розвитку Київського університету імені Бориса Грінченка, напрями, спеціальності та рівні підготовки фахівців. Ознайомити учнівський та педагогічний колектив із цікавими подіями життя Київського університету імені Бориса Грінченка, іменами видатних педагогів, з якими пов'язано історію та сьогодення закладу. Зосередити огляд багатогранної спадщини Б.Д.Грінченка на висвітленні основних періодів його життя і педагогічної діяльності.

- Підготувати матеріали до тематичних виставок з обраного фаху.
- Розробити план-проспект тематичних батьківських зборів та провести їх (за погодженням із керівником від бази практики).
- Разом з учнями підготувати презентаційні проекти в рамках тем загальношкільного проекту (теми та зміст узгодити з керівником від бази практики).

Дослідницький блок

Передбачас:

- виконання завдання з розроблення наукової проблеми, що визначена студентом для написання кваліфікаційної роботи або складання державних іспитів;
- вивчення структури педагогічної діяльності вчителя, ступеня його обізнаності із сучасними методами педагогічної діагностики;
- дослідження індивідуальних особливостей учнів і узагальнення їх у психолого-педагогічну характеристику (Додаток Б.1);
- проведення спостереження за учнівським колективом і узагальнення його у психолого-педагогічну характеристику (Додаток Б.2);
- здійснення спостереження та аналізу виховного заходу (Додаток Б.3);
- виконання групового або індивідуального науково-педагогічного дослідження;
- збір матеріалів, необхідних для виконання науково-дослідної роботи або складання державних іспитів;
- написання звіту-самоаналізу за результатами переддипломної педагогічної практики.

Групові та індивідуальні завдання дослідницького блоку практики (переддипломної) педагогічної визначаються для

студентів з урахуванням специфіки їх фахової підготовки, наприклад:

- Вивчити і узагальнити продуктивний педагогічний досвід роботи вчителя-предметника, класного-керівника, педагога-організатора.
- Вивчити і узагальнити продуктивні ідеї шкільних педагогів, спрямованих на удосконалення процесу формування в учнів знань, умінь та навичок під час вивчення дисципліни фаху (спеціалізації).
- Ознайомитися зі шкільним сайтом та внести пропозиції щодо його удосконалення (оформити письмово).

Зміст індивідуальних завдань конкретизується і уточнюється під час практики (переддипломної) педагогічної керівниками практики від університету.

Матеріали, отримані студентом під час виконання індивідуального завдання, можуть надалі бути використані для виконання науково-дослідної роботи, підготовки доповіді, наукової статті тощо.

3.6. Вимоги до звіту про педагогічну практику

Підсумковий етап практики (переддипломної) педагогічної включає оформлення студентом звітної документації (див. п. 3.9), отримання з місця практики письмового відгуку, у якому зазначається рекомендована оцінка роботи студента-практиканта. Усі звітні матеріали здаються для контролю керівникам практики в папці, що має назву *«Документація практики (переддипломної) педагогічної»*.

Склад звітної документації:

1. Письмовий звіт про практику (переддипломну) педагогічну.
2. Щоденник практики (переддипломної) педагогічної, який містить такі розділи:
 - відомості про навчальний заклад, у якому відбувається практика;
 - індивідуальний план роботи студента-практиканта;

- спостереження та аналіз уроків, які відвідав студент;
 - спостереження та аналіз виховних заходів, які відвідав студент.
3. Плани-конспекти залікових уроків, що їх проводив студент.
 4. Діагностичні карти самоаналізу залікових уроків, заповнені та підписані студентом (Додаток Б.5).
 5. Діагностичні карти експертної оцінки залікових уроків, заповнені та підписані керівником від бази практики (учителем-методистом) (Додаток Б.5).
 6. Сценарій залікового виховного заходу, що був проведений студентом (з відгуком та оцінкою керівника від бази практики). Тема виховного заходу, клас – за вибором студента та рекомендацією керівника від бази практики.
 7. Діагностична карта самоаналізу залікового виховного заходу, заповнена та підписана студентом (Додаток Б.3).
 8. Діагностична карта експертної оцінки залікового виховного заходу, заповнена та підписана керівником від бази практики (заступником директора з виховної роботи, вчителем-методистом тощо) (Додаток Б.3).
 9. Звіт про виконання індивідуального або групового завдання (відповідно до напрямку підготовки або спеціальності).
 10. Відгук керівника від бази практики (з рекомендованою оцінкою та печаткою навчального закладу).
 11. Звіт-самоаналіз студента-практиканта, підписаний студентом.
 12. Презентація (або фотоматеріали) проведення уроків та виховних заходів.

Форма звітності студента за практику – письмовий звіт, підписаний та оцінений керівником від бази практики.

Звіт має містити:

- відомості про виконання студентом завдань навчального, виховного, дослідницького модулів;
- результати виконання групових та індивідуальних завдань;
- висновки і пропозиції щодо поліпшення організації практики.

Звіт захищається студентом перед комісією, до складу якої входять керівники практики від навчального закладу, викладачі та (якщо можливо) керівник від бази практики.

Комісія приймає залік у студентів на базах практики в останні дні її проходження або у вищому навчальному закладі в термін, визначений навчальною частиною відповідного структурного підрозділу університету.

Завершує практику звітна (підсумкова) конференція, під час якої студенти звітують про виконання програми практики. Студенти готують виступи, презентації, виставку стендів, газет тощо, де відображено хід та результати переддипломної педагогічної практики. Керівники практики підбивають підсумки роботи студентів, оголошують оцінки, зауваження та пропозиції керівників практики від вищого навчального закладу, вчителів та студентів.

Результатом практики є узагальнення та вдосконалення здобутих знань, практичних умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом та формування готовності випускників до самостійної трудової діяльності, а також збір та опрацювання матеріалів для державної атестації.

Студент, який не виконав програму практики без поважних причин, відраховується з навчального закладу.

3.7. Критерії оцінювання результатів проходження практики (переддипломної) педагогічної

Робота студентів на всіх етапах практики (переддипломної) педагогічної оцінюється в балах за видами роботи відповідно до таких критеріїв:

- рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;
- рівень теоретичного осмислення студентами своєї практичної діяльності, її мети, завдань, змісту, методів реалізації;
- рівень професійної спрямованості інтересів майбутніх педагогів, їх активності, ставлення до дітей;
- рівень професійної культури, здібності до самовираження.

Результати практики (переддипломної) педагогічної оцінюється на основі систематичного аналізу роботи студента; бесіди з учителями, класними керівниками; аналізу керівником практики участі студента в навчально-виховній роботі; самооцінці студентами своєї підготовленості до практичної роботи і якості своєї роботи. Навчальні досягнення студентів з практики (переддипломної) педагогічної оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до індивідуального плану практики (переддипломної) педагогічної. Систему рейтингових балів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Робота студентів на всіх етапах практики (переддипломної) педагогічної оцінюється в балах за видами роботи відповідно до критеріїв, що наведені нижче.

Розрахунок рейтингових балів за видами роботи

№ з/п	Види оцінювання	Максимальна кількість балів
1	2	3
1	Результат проходження практики (керівник від бази практики):	30
1.1	Присутність на базі практики за індивідуальним планом роботи	10
1.2	Якість виконання завдань за дорученням керівника від бази практики	20
2	Результат виконання індивідуальних завдань (керівник від кафедри теорії та історії педагогіки):	30
2.1	Якість виконання індивідуального плану проходження практики	15
2.2	Наявність і якість теоретичних, методичних або практичних матеріалів за змістом індивідуальних завдань	15

1	2	3
3	Результат проходження практики (керівник від кафедри інформатики):	40
3.1	Якість виконання індивідуального плану проходження практики	15
3.2	Наявність і якість теоретичних, методичних або практичних матеріалів за змістом індивідуальних завдань.	15
3.3	Якість індивідуального звіту про проходження практики.	10
	Разом	100

Шкала оцінювання результатів проходження практики

Рівень результатів	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою	Оцінка за шкалою ECTS
Високий	100-90	Відмінно	A
Достатній	89-82	Добре	B
	81-75		C
Середній	74-69	Задовільно	D
	68-60		E
Низький	59-35	Незадовільно	FX
	34-1		F

**3.8. Звітні матеріали з практики (переддипломної)
педагогічної (Зразки форм)**

**ЗВІТНІ МАТЕРІАЛИ З ПРАКТИКИ (ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ)
ПЕДАГОГІЧНОЇ**

студента ___ курсу групи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

**База для проведення практики (переддипломної)
педагогічної**

(повна назва навчального закладу, адреса)

Термін проходження практики

з _____ по _____ 20__ р.

1. Керівний склад практики. Відомості про базу практики

Керівник практики (випускова кафедра – кафедра інформатики Інституту суспільства)	
Керівник практики (кафедра теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту)	
Керівник від бази практики	

№ і адреса закладу освіти, телефон							
Директор							
Заступник директора з навчально-виховної роботи							
Учитель-методист							
Класи, в яких студент проходив практику							
Розклад дзвінків							
1 урок	2 урок	3 урок	4 урок	5 урок	6 урок	7 урок	8 урок

2. Індивідуальний план роботи

№ з/п	Види роботи, заходи	Відмітка про виконання
1	2	3
	1) Принципи організації навчально-виховного процесу в школі	

1	2	3
2) Практичне проведення уроків з фахових дисциплін		
3) Підсумки I етапу практики (переддипломної) педагогічної		
4) Засвоєння методики проведення навчально-виховних заходів в школі		
5) Підсумки II етапу практики (переддипломної) педагогічної		

Підпис практиканта _____

3. Щоденник практики (передипломної) педагогічної

День	Дата	Перелік заходів	Відмітка керівника
Понеділок			
Вівторок			
Середа			
Четвер			
П'ятниця			

4. Звітні матеріали про проходження практики (переддипломної) педагогічної

(відомості про виконання завдань блоків-модулів: навчального, виховного, дослідницького; результати виконання групових та індивідуальних завдань)

(текст і матеріали звіту)

Підпис практиканта _____

5. Оцінка за педагогічну практику (навчальну)

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

<p style="text-align: center;">Керівник від бази практики (Максимальна оцінка 30 балів)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів</p> <p>Підпис _____</p> <p>«__» _____ 20 __ р.</p>
<p style="text-align: center;">Керівник практики від кафедри теорії та історії педагогіки (Максимальна оцінка 30 балів)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів</p> <p>Підпис _____</p> <p>«__» _____ 20 __ р.</p>
<p style="text-align: center;">Керівник практики від кафедри інформатики (Максимальна оцінка 40 балів)</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів</p> <p>Підпис _____</p> <p>«__» _____ 20 __ р.</p>
<p style="text-align: center;">ПІДСУМКОВА ОЦІНКА Завідувач кафедри інформатики</p> <p style="text-align: center;">_____</p> <p style="text-align: center;">(прізвище, ініціали)</p>	<p>Оцінка _____ балів _____ ECTS</p> <p>Підпис _____</p> <p>«__» _____ 20 __ р.</p>

4. ПРАКТИКА З ДОДАТКОВОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

4.1. Призначення практики з додаткової спеціалізації

Відповідно до навчального плану напряму підготовки 6.040302 «Інформатика*» студенти IV курсу проходять практику з додаткової спеціалізації. Додаткова спеціалізація визначена за такими напрямами: економіка, математика, комп'ютерні системи та мережі, комп'ютерна графіка та дизайн. Проходження практики з додаткової спеціалізації «економіка» і «математика» регламентується методичними рекомендаціями, розробленими кафедрою фінансів, менеджменту та економіки і кафедрою інформаційних технологій і математичних дисциплін відповідно. Проходження практики з додаткової спеціалізації «комп'ютерні системи та мережі» і «комп'ютерна графіка та дизайн» регламентується методичними рекомендаціями, розробленими кафедрою інформатики.

Практика з додаткової спеціалізації передбачає самостійну діяльність студента з поглиблення і закріплення теоретичних знань з дисциплін, передбачених навчальним планом із зазначеної додаткової спеціалізації. Вона спрямована на розвиток у студентів умінь, навичок застосовувати сучасні засоби і методи базових дисциплін спеціалізації.

4.2. Цілі і завдання практики з додаткової спеціалізації

Мета практики з додаткової спеціалізації – практична підготовка до комплексного екзамену з додаткової спеціалізації та формування у випускників напряму підготовки 6.040302 «Інформатика*» системи знань з дисциплін, що забезпечують додаткову спеціалізацію практичного спрямування.

Основним завданням практики з додаткової спеціалізації є:

- аналіз рівня організації наукових досліджень на базі практики та можливості їх застосування у власній роботі;
- практичне засвоєння змістовної частини спеціальних дисциплін, що формують додаткові спеціалізації

- «комп'ютерні системи та мережі», «комп'ютерна графіка та дизайн», «математика» та «економіка»;
- опрацювання наукової, періодичної літератури й методичних матеріалів за напрямом додаткової спеціалізації;
 - збір, систематизація й узагальнення теоретичного і практичного матеріалу для підготовки до комплексного екзамену з додаткової спеціалізації;
 - набуття досвіду проведення емпіричних досліджень за напрямом спеціалізації;
 - закріплення знань та умінь збору та статистичної обробки емпіричного матеріалу;
 - оволодіння вміннями якісного та кількісного аналізу отриманих емпіричних даних;
 - підготовка тез доповіді на студентську конференцію або статті для опублікування.

4.3. Організація проведення практики з додаткової спеціалізації

Керівництво практикою з додаткової спеціалізації здійснюють викладачі кафедр, які викладали дисципліни, що формують додаткові спеціалізації «комп'ютерні системи та мережі», «комп'ютерна графіка та дизайн», «математика» і «економіка».

Практика з додаткової спеціалізації «комп'ютерні системи та мережі» і «комп'ютерна графіка та дизайн» організовується кафедрою інформатики як випусковою кафедрою і проводиться на науково-технічній базі університету та на базах практики, з якими укладено відповідні угоди.

В процесі проходження практики студенти складають реферати, огляди та аналізують сучасний стан напрямів «комп'ютерні системи та мережі» і «комп'ютерна графіка та дизайн».

4.4. Тематичний план проходження практики з додаткової спеціалізації

№ з/п	Назви видів роботи і завдань практики	Кількість годин
Змістовий модуль I. Організаційний етап		
1	Організаційні заходи щодо проходження практики з додаткової спеціалізації. Проведення установчої конференції. Визначення завдань та вимог до проходження практики. Закріплення студентів за науковими керівниками практики. Отримання методичних рекомендацій та індивідуальних завдань.	9
2	Знайомство з базами практики. Аналіз структури і основних напрямів діяльності бази практики. Розробка плану проходження практики на базі практики. Узгодження плану проходження практики з керівниками баз практики. Складання індивідуальних планів проходження практики. Затвердження індивідуальних планів та змісту проходження практики науковими керівниками від кафедри.	9
	Разом	18
Змістовий модуль II. Виконання завдань практики		
1	Виконання завдань за індивідуальним планом проходження практики.	48
2	Звіт перед науковим керівником за результатами проходження етапів практики.	6
	Разом	54
Змістовий модуль III. Заключний етап		
1	Оформлення комплекту звітних матеріалів про проходження практики з додаткової спеціалізації.	18
2	Затвердження звіту науковим керівником практики. Підготовка до захисту і захист звітних матеріалів про проходження практики з додаткової спеціалізації (у форматі звітної науково-практичної конференції). Підведення підсумків практики.	18
	Разом	36
	Разом за навчальним планом	108

4.5. Вимоги до звіту про практику з додаткової спеціалізації

Підсумковий етап практики з додаткової спеціалізації включає оформлення студентом звітної документації, отримання з місця практики письмового відгуку, у якому зазначається рекомендована оцінка роботи студента-практиканта. Усі звітні матеріали здаються для контролю керівникам практики. Склад звітних матеріалів наведено в п. 4.7.

Звітна документація про проходження практики з додаткової спеціалізації має містити наступні звітні матеріали:

- 1) Індивідуальний план проходження практики з додаткової спеціалізації з позначками про виконання/невиконання його пунктів.
- 2) Календарно-тематичний план проходження практики, що фіксує всі форми і види роботи під час практики.
- 3) Теоретичні, методичні та практичні матеріали за змістом індивідуальних завдань, в тому числі наукова стаття або реферат, що стосуються напряму спеціалізації.
- 4) Індивідуальний звіт про проходження практики з додаткової спеціалізації, виконання індивідуального завдання та рекомендації про вдосконалення практики (текст виступу на звітній науково-практичній конференції, презентація тощо).
- 5) Рецензію наукового керівника практики про результати і якість проходження студентом-практикантом практики з додаткової спеціалізації.

Студент, який не надав звітної документації в повному обсязі, вважається таким, що не пройшов практику з додаткової спеціалізації.

4.6. Критерії оцінювання результатів проходження практики з додаткової спеціалізації

Навчальні досягнення студентів з практики з додаткової спеціалізації оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи

оцінювання рівня знань, умінь та навичок, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до індивідуального плану практики з додаткової спеціалізації. Систему рейтингових балів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано нижче у таблицях.

Робота студентів на всіх етапах практики з додаткової спеціалізації оцінюється в балах за видами роботи відповідно до критеріїв, що наведені нижче.

Розрахунок рейтингових балів за видами роботи

№ з/п	Види оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Результат проходження практики (керівник від бази практики):	30
1.1	Присутність на базі практики за індивідуальним планом роботи	10
1.2	Якість виконання завдань за дорученням керівника від бази практики	20
2	Результат виконання індивідуальних завдань (керівник від кафедри):	40
2.1	Якість виконання індивідуального плану проходження практики	10
2.2	Наявність і якість теоретичних, методичних або практичних матеріалів за змістом індивідуальних завдань	15
2.3	Наявність і якість статті або реферату за напрямом спеціалізації	15
3	Результат проходження практики (керівник від кафедри):	30
3.1	Складання і ведення індивідуального плану проходження практики	5
3.2	Ведення календарно-тематичного плану практики	5
3.3	Якість індивідуального звіту про проходження практики	5
3.4	Захист звітних матеріалів про проходження практики	15
	Разом	100

Шкала оцінювання результатів проходження практики

Рівень результату	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою	Оцінка за шкалою ECTS
Високий	100-90	Відмінно	A
Достатній	89-82	Добре	B
	81-75		C
Середній	74-69	Задовільно	D
	68-60		E
Низький	59-35	Незадовільно	FX
	34-1		F

4.7. Звітні матеріали з практики з додаткової спеціалізації (Зразки форм)

ЗВІТНІ МАТЕРІАЛИ З ПРАКТИКИ З ДОДАТКОВОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

студента IV курсу групи _____

_____ (прізвище, ім'я, по-батькові)

База для проведення практики з додаткової спеціалізації

_____ (повна назва бази, адреса)

Термін проходження практики

з _____ по _____ 20__ р.

1. Індивідуальний план проходження практики з додаткової спеціалізації студента групи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

на період з «__» _____ 20__ р. по «__» _____ 20__ р.

Спеціалізація _____

Керівник практики _____

(науковий ступінь, наукове звання, прізвище, ініціали)

№ з/п	Види роботи, завдань, заходів	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Виконання завдань організаційного етапу практики:		
1.1	Участь у роботі установчої конференції		
1.2	Визначення завдань на проходження практики		
1.3	Знайомство з базами практики		
1.4	Складання індивідуального плану проходження практики		
2	Виконання завдань практики:		
2.1	Завдання ...		
2.2	Завдання ...		
2.3	Завдання ...		
2.4	...		
3	Звіт перед науковим керівником за результатами проходження практики		
4	Виконання завдань заключного етапу практики:		
4.1	Підготовка теоретичних, методичних або практичних матеріалів за змістом індивідуальних завдань		
4.2	Підготовка статті або реферату за напрямом спеціалізації		
4.3	Оформлення комплексу звітних матеріалів про проходження практики з додаткової спеціалізації		
4.4	Підготовка до захисту і захист звітних матеріалів про проходження практики		

«Затверджую»

Індивідуальний план склав

Керівник практики

(підпис)

(підпис практиканта)

«__» _____ 20__ р.

«__» _____ 20__ р.

2. Календарно-тематичний план проходження практики з додаткової спеціалізації студента групи _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

на період з « ___ » _____ 20 __ р. по « ___ » _____ 20 __ р.

Спеціалізація _____

Дата	Етап практики, вид виконаної роботи	Відмітка керівника практики
	Виконання завдань організаційного етапу практики:	
	Виконання завдань практики:	
	Виконання завдань заключного етапу практики:	

Підпис практиканта _____

Примітки.

1. В календарно-тематичний план заносяться усі заходи, пов'язані з проходженням практики з додаткової спеціалізації, інші види робіт (робота в бібліотеці, консультації з керівником практики, іншими викладачами тощо).
2. У календарно-тематичному плані треба фіксувати усі види роботи, які виконує практикант, особисті враження і рекомендації щодо поліпшення організації і проведення практики.
3. Керівник практики оцінює кожний етап практики і робить відповідну відмітку в третій графі плану.

**3. Теоретичні, методичні та практичні матеріали за
напрямом спеціалізації студента групи _____**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціалізація _____

1. Теоретичні матеріали

2. Методичні матеріали

3. Практичні матеріали і розробки

4. Текст наукової статті/реферату

**5. Текст виступу на науковому семінарі, науково-практичній
конференції**

Підпис практиканта _____

Примітки.

1. В цьому документі за кожним розділом наводяться анотації відповідних теоретичних, методичних та практичних матеріалів.
2. Самі матеріали, що стосуються напряму спеціалізації студента, надаються у формі додатків до звіту про проходження практики з додаткової спеціалізації.

4. Звіт про проходження практики з додаткової спеціалізації студента групи _____

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

за період з «__» _____ 20__ р. по «__» _____ 20__ р.

Спеціалізація _____

Керівник практики _____

(науковий ступінь, наукове звання, прізвище, ініціали)

1. Вступ

2. Мета та завдання практики

3. Виконання програми практики (за індивідуальним планом)

Результати виконання завдань організаційного етапу практики:

Результати виконання завдань практики:

4. Пропозиції щодо вдосконалення організації та проведення практики з додаткової спеціалізації.

Позитивні моменти в організації та змісті практики:

Негативні моменти в організації та змісті практики:

Побажання та пропозиції щодо покращення організації та змісту практики:

Підпис практиканта _____

Дата _____

5. Рецензія керівника практики з додаткової спеціалізації про результати і якість роботи студента групи

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

за період з «__» _____ 20__ р. по «__» _____ 20__ р.

Спеціалізація _____

1. Якість виконання завдань етапів практики

2. Ставлення до виконання індивідуальних завдань практики, результати

3. Наявність і якість теоретичного, методичного і практичного матеріалу за напрямом спеціалізації

4. Наявність і якість підготовленої до друку наукової статті/реферату

5. Наявність і якість звіту на науково-практичній конференції про проходження практики

6. Побажання та зауваження

Керівник практики з додаткової спеціалізації

_____ (науковий ступінь, наукове звання, прізвище, ініціали)

_____ (підпис)

Дата _____

6. Оцінка за практику з додаткової спеціалізації

_____ (прізвище, ім'я, по батькові студента)

Керівник від бази практики (Максимальна оцінка 30 балів) _____ (прізвище, ініціали)	Оцінка _____ балів Підпис _____ «__» _____ 20 __ р.
ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ Керівник практики від кафедри (Максимальна оцінка 40 балів) _____ (прізвище, ініціали)	Оцінка _____ балів Підпис _____ «__» _____ 20 __ р.
РЕЗУЛЬТАТ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ Керівник практики від кафедри (Максимальна оцінка 30 балів) _____ (прізвище, ініціали)	Оцінка _____ балів Підпис _____ «__» _____ 20 __ р.
ПІДСУМКОВА ОЦІНКА Завідувач кафедри інформатики _____ (прізвище, ініціали)	Оцінка _____ балів _____ ECTS Підпис _____ «__» _____ 20 __ р.

Зміст групових завдань психологічної компоненти практики

А.1 Методика визначення типу темпераменту дитини (за Г. Айзенком)

Мета: визначення типу темпераменту учнів.

1. Надання інструкції

Окремій дитині або всьому класу надається інструкція: „Слухай (читай) запитання і відразу відповідай, ставлячи на бланку напроти номеру запитання позначку „+”, якщо згоден чи „- ”, якщо не згоден”. Час на заповнення бланка дитиною не враховується.

2. Зміст опитувальника

1. Чи подобається тобі знаходитись у галасливій компанії?
2. Чи часто тобі буває потрібна допомога інших дітей?
3. Чи швидко ти зазвичай знаходиш відповідь, коли тебе щось запитують?
4. Чи буваєш ти сердитим?
5. Чи часто в тебе змінюється настрій?
6. Тобі більше подобається бути самому, ніж з друзями?
7. Чи заважають тобі заснути різні думки?
8. Чи завжди ти виконуєш усе одразу так, як тобі кажуть?
9. Чи любиш ти із кимсь жартувати ?
10. Чи ставало тобі коли-небудь сумно без особливої причини?
11. Чи можеш ти назвати себе веселою людиною?
12. Ти коли-небудь порушував правила поведінки у школі?
13. Чи буває так, що тебе майже всі дратують?
14. Чи подобається тобі така робота, коли все треба робити швидко?
15. Чи було колись таке, що тобі довірили таємницю, а ти з якоїсь причин не зміг її зберегти?
16. Чи можеш ти легко розвеселити компанію друзів, коли їм сумно?

17. Чи буває так, що твоє серце починає битись дуже сильно?
18. Якщо ти хочеш познайомитись із кимсь, ти почнеш розмову першим?
19. Ти коли-небудь казав неправду?
20. Ти легко засмучуєшся, коли тебе сварять?
21. Чи подобається тобі багато жартувати та розповідати веселі історії друзям?
22. Чи почуваш ти себе інколи стомленим без особливої причини?
23. Чи завжди ти виконуєш те, що тобі кажуть дорослі?
24. Ти, як правило, завжди буваєш усім задоволений?
25. Ти ображаєшся частіше, ніж інші діти?
26. Чи завжди тобі подобається щось робити із іншими дітьми?
27. Чи було таке, що тебе попросили щось допомогти вдома, а ти із якоїсь причини не зміг цього зробити?
28. Чи буває таке, що в тебе без особливої причини паморочиться в голові?
29. Чи буває в тебе часом таке почуття, що тобі усе набридло?
30. Чи любиш ти інколи похвалитись?
31. Ти часто мовчиш, знаходячись з іншими дітьми?
32. Чи швидко ти зазвичай приймаєш рішення?
33. Чи галасуєш ти у класі, коли нема вчителя?
34. Чи сняться тобі інколи страшні сни?
35. Чи буває, що ти хвилюєшся так, що не можеш всидіти на місці?
36. Чи можеш ти розважатися в компанії друзів, не стримуючи себе?
37. Чи легко тебе засмутити?
38. Чи доводилося тобі говорити про когось погано?
39. Ти вважаєш себе безтурботною людиною?
40. Якщо ти потрапляєш у незручне становище, чи довго потім засмучуєшся через це?
41. Ти їси все, що тобі дають?
42. Коли тебе про щось просять, чи важко тобі відмовити?
43. Чи подобається тобі часто ходити у гості?
44. Ти коли-небудь говорив грубо зі своїми батьками?
45. На твою думку, тебе вважають веселою людиною?
46. Ти часто відволікаєшся, коли виконуєш домашнє завдання?

47. Чи правда, що тобі хочеться брати участь у розвагах разом з іншими дітьми?
48. Тобі зазвичай важко заснути через різні думки?
49. Ти майже завжди впевнений, що впорасешся зі справою, за яку взявся?
50. Чи правда те, що ти часто відчуваєш себе самотньо?
51. Ти зазвичай соромишся першим заговорити із незнайомими людьми?
52. Чи часто ти пригадуєш, що збирався щось робити, але вже пізно?
53. Коли хтось із дітей на тебе кричить, ти теж кричиш у відповідь?
54. Чи буває таке, що ти дуже веселий чи засмучений без особливої причини?
55. Тобі інколи здається, що важко отримати задоволення від спілкування в компанії інших дітей?
56. Чи засмутився б ти, коли б довго не зміг бачити своїх друзів?

3. Обробка результатів

Спочатку працюємо з результатами за шкалою відвертості: якщо відповідь дитини збігається з нижче поданим ключем, зараховуємо 1 бал і додаємо всі бали.

Шкала відвертості:

„так” – 8, 23, 41;

„ні” – 4, 12, 15, 19, 27, 30, 33, 38, 44.

У випадку, коли за цією шкалою сума балів більша 3-ох, достовірність результатів знижується.

Аналогічно знаходиться сума балів за **шкалою екстраверсії-інтроверсії:**

„так” – 1,3,9,11,14,16,18,21,24,26,32,36,39,43,45,49,53,56;

„ні” – 6,47,51,55.

Далі шукаємо суму балів за шкалою **нейротизму-емоційної стабільності:**

„так” – 2, 5, 7, 10, 13, 17, 20, 22, 25, 28, 29, 34, 35, 37, 40, 42, 46, 48, 50, 52, 54;

„ні” – 31.

Після цього визначаємо тип темпераменту учня, спираючись на позначення балів за двома останніми шкалами на графіку:

22 МЕЛАНХОЛІК 0 11	нейротизм ХОЛЕРИК 22
інтроверсія ФЛЕГМАТИК 0	екстраверсія САНГВІНІК емоційна стабільність

А.2 Дослідження рівня шкільної тривожності (за тестом Філіпса)

Мета: виявити рівень та тип тривожності дитини щодо навчання в школі.

1. Надання інструкції

Окремій дитині або всьому класу надається інструкція: „Я пропоную тест про те, як ти почуваєшся в школі. Слухай (читай) запитання і відразу відверто відповідай, ставлячи на бланку напроти номеру запитання позначку „+”, якщо згоден чи „- ”, якщо не згоден. Пам’ятай, що тут нема правильних чи неправильних відповідей.”.

2. Зміст тесту

1. Чи важко тобі бути на одному рівні з іншими дітьми класу?
2. Чи хвилюєшся ти, коли вчитель каже, що хоче перевірити, як ти знаєш навчальний матеріал?
3. Чи важко тобі працювати в класі так, як цього хоче вчитель?
4. Чи сняться тобі сни про те, що вчитель сердиться, бо ти не вивчив уроку?
5. Чи буває, що хтось у класі б’є чи кривдить тебе?
6. Чи бажаєш ти іноді, щоб учитель не поспішав з поясненням нового матеріалу?
7. Чи сильно ти хвилюєшся, коли відповідаєш, виконуєш завдання біля дошки?

8. Чи буває так, що тобі страшно висловлюватися на уроці, тому що ти можеш зробити помилку?
9. Чи тремтять у тебе руки, коли тебе викликають відповідати?
10. Чи часто твої однокласники насміхаються з тебе, коли ви граєтесь?
11. Чи буває так, що тобі ставлять нижчий бал, ніж ти сподівався?
12. Чи хвилює тебе питання, що тебе залишать на повторний рік в одному класі?
13. Чи уникаєш ти ігор, де когось обирають, тому що тебе, як правило, не вибирають?
14. Чи буває так, що ти весь здригаєшся, коли тебе викликають відповідати?
15. Чи часто в тебе буває відчуття, що ніхто з твоїх однокласників не хоче робити те, що хочеш ти?
16. Чи сильно ти хвилюєшся перед тим, як почати виконувати завдання?
17. Чи важко тобі одержувати такі бали, яких чекають від тебе батьки?
18. Чи страшно тобі часом, що тобі стане погано в класі (ти захворієш)?
19. Чи будуть однокласники насміхатись з тебе, якщо ти зробиш помилку під час відповіді?
20. Чи схожий ти на своїх однокласників?
21. Чи хвилюєшся ти, виконавши завдання, за правильність його виконання?
22. Працюючи в класі, чи певен ти, що все добре запам'ятаєш?
23. Чи сняться тобі сни, що ти у школі й не можеш правильно відповісти на запитання вчителя?
24. Чи правда, що більшість дітей у класі ставляться до тебе прихильно?
25. Чи працюєш ти краще, якщо знаєш, що результати твоєї роботи порівнюватимуться з результатами роботи інших дітей у класі?
26. Чи часто ти мрієш, щоб менше хвилюватися, коли треба відповідати?
27. Чи важко тобі сперечатися з іншими дітьми?

28. Чи твоє серце сильно б'ється, коли вчитель каже, що збирається перевірити твою готовність до уроку?
29. Коли ти одержуєш високий бал, чи думає хтось із твоїх друзів, що ти хочеш прислужитися вчителю?
30. Чи гарно ти почуваєшся з тими однокласниками, до яких інші діти ставляться з особливою увагою?
31. Чи буває так, що деякі діти в класі кажуть щось, що не подобається тобі?
32. Як ти вважаєш, ті діти, які погано вчать, втрачають повагу інших?
33. Чи схоже на те, що більшість твоїх однолітків не звертає уваги на тебе?
34. Чи часто тобі буває страшно здаватися дурнем?
35. Чи подобається тобі, як до тебе ставляться вчителі?
36. Чи допомагає твоя мати в організації вечорів, як інші мами твоїх однокласників?
37. Чи хвилює тебе, що про тебе думають оточуючі люди?
38. Чи сподіваєшся ти в майбутньому краще вчитись, ніж зараз?
39. Чи вважаєш ти, що одягаєшся до школи так гарно, як і твої однокласники?
40. Чи часто, відповідаючи на уроці, ти думаєш про те, що в цей час думають про тебе інші діти?
41. Чи мають здібні учні якісь особливі права в класі, яких не мають інші діти?
42. Чи бувають злими деякі з твоїх однокласників, коли ти робиш щось краще за них?
43. Чи задоволений ти тим, як до тебе ставляться твої однокласники?
44. Чи добре ти почуваєшся, коли залишаєшся наодинці із вчителем?
45. Чи сміються іноді однокласники з твоєї зовнішності чи поведінки?
46. Чи вважаєш ти, що турбуєшся за свої шкільні справи більше, ніж інші діти?
47. Якщо ти не можеш відповісти на запитання, чи відчуваєш, що можеш заплакати?

48. Чи в ліжку ввечері ти часом хвилюєшся за те, що може відбутися завтра в школі?
49. Коли працюєш над важким завданням, чи відчуваєш інколи, що зовсім не пам'ятаєш деякі речі, які добре знав раніше?
50. Чи тремтить твоя рука, коли працюєш над завданням?
51. Чи відчуваєш, що починаєш нервувати, коли вчитель говорить, що збирається дати класу завдання?
52. Чи лякає тебе перевірка твоїх знань у школі?
53. Коли вчитель каже, що збирається дати класу завдання, чи відчуваєш ти побоювання, що не впорасяш ?
54. Чи сняться тобі сни, що твої однокласники роблять щось, чого не можеш робити ти?
55. Коли вчитель пояснює матеріал, чи здається тобі, що твої однокласники розуміють його краще, ніж ти?
56. Чи хвилюєшся ти дорогою до школи, що вчитель може дати класу роботу для перевірки знань?
57. Коли ти виконуєш завдання, чи відчуваєш ти, що робиш це погано?
58. Чи тремтить твоя рука, коли вчитель доручає тобі виконати завдання на дошці перед усім класом?

3. Обробка результатів тестування.

Спочатку шукаємо рівень загальної шкільної тривожності учня відповідно з ключем (за співпадання відповіді зараховуємо 1 бал).

Ключ до тесту:

- 1.+, 2. +, 3. +, 4. +, 5. +, 6. +, 7. +, 8. +, 9. +, 10. +, 11. -,
12. +, 13. +, 14. +, 15. +, 16. +, 17. +, 18. +, 19. +, 20. -, 21. +,
22. -, 23. +, 24. - , 25. +, 26. +, 27. +, 28. +, 29. +, 30. -, 31. +,
32. +, 33. +, 34. +, 35. -, 36. -, 37. +, 38. -, 39. -, 40. +, 41. -, 42.
+, 43. -, 44. -, 45. +, 46. +, 47. +, 48. +, 49. +, 50. +, 51. +, 52. +,
53. +, 54. +, 55. +, 56. +, 57. +, 58. +.

Кількість балів від 29 до 45 свідчить про підвищену тривожність учня, від 46 до 58 – про високу тривожність.

Далі з'ясовуємо тип домінуючої тривожності дитини за тим же принципом - співпадання з ключем дає 1 бал.

Тип тривожності	Номер запитання
1. Загальна тривожність щодо школи	2,3,7,12,16,21,23,26,28,46,47,48,49,50,51,53,54,55,56,57,58.
2. Переживання стресу спілкування з однокласниками	5,10,15,20,24,30,33,36,39,42,44.
3. Пригнічення потреби у досягненні мети	1,3,6,11,17,19,25,29,32,35,38,41,43.
4. Страх самовираження дитини у школі	27,31,34,37,40,45.
5. Страх ситуації перевірки знань	2,7,12,16,21,26.
6. Страх невідповідності очікуванням оточуючих людей.	3, 8, 13, 17, 22.
7. Низький психофізіологічний опір стресу, дезадаптованість	9,14,18,23,28.
8. Проблеми і страхи у стосунках з вчителями	2,6,11,32,35,41,44,47.

Результати тестування конкретного учня слід співвідносити з середнім значенням показників тривожності всього класу. З іншої сторони, часта повторюваність певного типу тривожності у багатьох дітей класу може показати причину цієї тривожності, що має не індивідуально-психологічний, а зовнішній характер.

А.3 Анкета «Оцінка поведінки вчителя на уроці як керівника дискусії» (за Л.А. Петровською)

Мета: Розвиток у майбутнього вчителя-предметника навичок психологічного спостереження, вироблення та удосконалення навичок організації та проведення психолого-педагогічного дослідження.

Інструкція

Під час проходження практики відвідайте будь-який урок у ролі експерта. Вам треба в табл. обвести цифру, яка відповідає Вашій оцінці відповідної якості вчителя.

Експертна оцінка комунікативної поведінки вчителя під час уроку

I. Щодо теми і змісту заняття								
1. Просто називає тему заняття, не намагається зацікавити учнів	1	2	3	4	5	6	7	Зацікавлює учнів, уміло роз'яснює важливість теми
2. Не стежить за ходом обговорення, допускає багатослівність і відхилення від теми	1	2	3	4	5	6	7	Не допускає багатослівності і відхилення від теми заняття
3. Не вміє переривати повторень	1	2	3	4	5	6	7	Припиняє загальні повторення вже сказаного
4. Не підводить часткових підсумків під час обговорення	1	2	3	4	5	6	7	Підводить часткові підсумки під час обговорення
5. Неповно робить прикінцевий підсумок, не порівнює його з поставленою метою	1	2	3	4	5	6	7	Робить прикінцевий підсумок, порівнює його з поставленою метою
II. Щодо окремих учнів – учасників обговорення								
1. Не вміє виділити основну думку у висловленнях окремих учнів	1	2	3	4	5	6	7	Прагне виділити основну думку у висловленнях учнів
2. Занадто рано перериває, не вміє уважно слухати	1	2	3	4	5	6	7	Вміє уважно слухати, не перериває передчасно

3 Приймає висловлення без доказів	1	2	3	4	5	6	7	Сприяє тому, щоб кожне висловлення було з доказами
4. Недостатньо активізує пасивних учнів	1	2	3	4	5	6	7	Активізує пасивних учнів
5. Не вміє дозволити непорозуміння, що виникають між учнями	1	2	3	4	5	6	7	Уміє вирішити непорозуміння, що виникають між учнями
III. Щодо класу загалом								
1. Не залучає всіх учнів у обговорення	1	2	3	4	5	6	7	Залучає всіх учнів у обговорення
2. Не вміє створювати ділову атмосферу	1	2	3	4	5	6	7	Може забезпечити ділову обстановку
3. Майже не використовує пропозиції, думки, аргументи і зауваження для вирішення проблем	1	2	3	4	5	6	7	Уміє використовувати внесені пропозиції, ідеї, докази і зауваження для вирішення проблем
4. Багато говорить сам, мало запитує і слухає	1	2	3	4	5	6	7	З'ясовує думки учнів, сам говорить мало, але по суті
5. Допускає суперечки, в яких від теми дискусії переходять на особистість	1	2	3	4	5	6	7	Припиняє суперечки, в яких від теми дискусії переходять на особистість

Аналіз результатів

Усі виставлені Вами бали додаються і вираховується середнє арифметичне. Аналіз результатів анкети допоможе Вам як фахівцю надати психологічні рекомендації вчителю щодо самовиховання якостей, важливих щодо організації дискусії, навчального діалогу. Рекомендації оформити письмово.

А.4 Методика оцінки умінь педагогічного спілкування (за І.В. Макаровською)

Мета: Розвиток у майбутнього вчителя-предметника навичок психологічного спостереження, вироблення та удосконалення навичок організації та проведення психолого-педагогічного дослідження.

Дана методика розроблена з метою розробки психологічних рекомендацій щодо вдосконалення навичок педагогічного спілкування.

Інструкція: Оцініть уміння вчителя за 10-бальною шкалою: 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1. Від 10 - уміння виявляється в 100 % випадків, до 5 - уміння виявляється в половині випадків, до 1 - уміння відсутнє.

1. Виявляє теплоту і доброзичливість у спілкуванні з усіма учнями.
2. Відчуває зміни в настрої групи, уміє керувати ним.
3. Володіє багатою і виразною мовою.
4. Уміє створювати умови для вільного висловлювання учнями своєї позиції, зокрема і критики на власну адресу.
5. Володіє своїм настроєм.
6. Може домовитися, якщо знадобиться, практично з кожним учнем.
7. Уміє гармонійно поєднувати жести, міміку, інтонацію зі змістом мовлення.
8. Уміє поставити себе на місце учня, подивитися на проблему його очима.
9. Уміє захоплює і зрозуміло для учнів викладати матеріал.

10. Уміє вести дискусію на занятті, забезпечувати зв'язок кожного виступу із загальним руслом міркувань, підбивати підсумки.
11. Уміє відкрито виражати свою позицію так, що не знижується до того ж самоповага учнів.
12. Визнає і бачить досягнення кожного, і насамперед слабкого учня.

Аналіз результатів: До *рефлексивно-перцептивних* належать уміння 2, 5, 9 і 12. Характеризують здатність вчителя до *саморозкриття* уміння 3, 6, 7, 11. Забезпечують *діалогічний підхід* до учнів уміння 1, 4, 8 і 10.

А.5 Опис методики проведення та інтерпретації проєктивного тесту «Неіснуюча тварина»

Мета: дослідження особистісних якостей учнів.

Суб'єкти дослідження: діти шкільного віку.

Форма проведення: індивідуальна.

Обладнання для дослідження: альбомний аркуш паперу форматом А-4, простий олівець, гумка.

Інструкція для досліджуваного: вигадай та намалюй, будь-ласка, неіснуючу тварину, придумай та назви її неіснуючим іменем. (На всі подальші уточнюючі запитання дитини відповідаємо „Як хочеш, як вважаєш за потрібне”). Спостерігаємо за ходом малювання дитини, фіксуємо її словесні коментарі та міміку.

Аналіз малюнку за показниками:

1. Розміщення малюнку на папері.

Малюнок розміщений на середній лінії вертикально поставленого аркушу є свідченням адекватно високої самооцінки. Розміщення малюнку ближче до верхнього краю трактується як тенденція до завищеної самооцінки, незадоволеність своїм становищем в суспільстві, претензія на громадське просування та визнання, актуальність прагнення до самоствердження.

Розміщення малюнку у нижній частині аркуша виражає невпевненість в собі, низьку самооцінку, пригніченість,

незацікавленість своїм становищем в суспільстві, ігнорування самоствердження.

2. Центральна частина зображення (голова чи деталь, що заміщує).

Поворот голови направо – стійка тенденція до діяльності, активності, схильність до реалізації планів або, принаймні, до початку дій. Поворот голови вліво – схильність до тривалої рефлексії, роздумів. Значна частина замислів не реалізовується, можливо, через нерішучість. Голова, спрямована на малюючого, тлумачення як егоцентризм.

Зображення деталей голови. **Вуха** мають пряму символіку – зацікавленість в інформації, значимість думки оточуючих про себе. Відкритий **рот** з промальованим язиком показує значну мовну активність, навіть балакучість, промальована лінія губ виражає чуттєвість. Відкритий, але заштрихований рот свідчить про легкість виникнення страхів, тривожність людини. Рот з промальованими зубами – вербальна агресія, здебільшого захисна. **Очі** – символ наявного страху, якщо підкреслюються райдужна оболонка, зіниця. Промальовані довгі **віії** виражають жіночність, кокетство, зацікавленість у захопленні інших своєю особою.

Непропорційно збільшена відносно всього малюнку голова показує, що досліджуваний цінує раціональне начало, розум в собі і оточуючих.

Додаткові деталі, такі як роги, голки, щетина передають агресивність, часто захисного характеру. Пір'я, шерсть є ознаками демонстративності, самоприкрашання.

3. Несуча, опорна частина фігури (ноги, лапи, іноді постамент).

До уваги береться співвідношення цієї частини до всього малюнку: велика опорна частика показує обдуманість, ретельність прийняття рішень, опора на вигоду. Малий розмір кінцівок тлумачиться як поверховість суджень, легковірність, легковажність рішень, іноді імпульсивність поведінки (при відсутності кінцівок). Характер з'єднання кінцівок з корпусом виражає ступінь контролю над своїми судженнями – слабке з'єднання виражає слабкий контроль і навпаки. Однотипність і

односпрямованість кінцівок демонструє конформність суджень, їх стандартність, навіть банальність і навпаки.

4. Частини малюнку, що підняті над рівнем фігури.

Ці деталі можуть бути функціональними чи прикрашаючими: крила символізують фантазійність, бантики, завитушки – допитливість, нав'язливість, пір'їни, деталі панцира – впевненість в собі, енергійність, але непостійність.

5. Хвіст.

Спрямованість хвоста передає ставлення до себе. Хвіст, спрямований доверху виражає впевненість в собі, позитивізм, його зображення донизу трактується як незадоволення собою, сумнівами, каяття. Спрямованість хвоста вліво діагностує ставлення до своїх думок, вправо – ставлення до дій, поведінки.

6. Назва малюнка.

Тематично малюнки поділяються на загрозових і нейтральних, що виражає загальне ставлення до себе та інших, ступінь агресивності і готовність до співробітництва, уподібнення своєї значимості тваринному світу (зайчик – неагресивна, корисна тварина, лев – цар звірів, хижак тощо).

7. Промальованість, насиченість ліній, контуру.

Даний показник символізує ступінь енергійності; легкі, майже невидимі лінії можуть виражати виснаженість. Темні і насичені лінії, багатоманітність деталей виражають значну енергію, дієвість. Надмірність штриховок, однак, передає тривожність та імпульсивність.

В кінці формулюється **висновок** щодо сприятливих та проблемних проявів особистості, що діагностувались методикою.

А.6 Опис методики проведення та інтерпретації проективного тесту «Малюнок сім'ї» (статичний варіант)

Мета: дослідження специфіки сприймання дитиною сімейних взаємин та її ставлення до кожного члена родини.

Суб'єкти дослідження: діти шкільного віку.

Форма проведення: індивідуальна.

Обладнання для дослідження: альбомний аркуш паперу форматом А-4, простий та кольорові олівці, гумка.

Інструкція для досліджуваного: намалюй, будь-ласка, свою сім'ю. (На всі подальші уточнюючі запитання дитини відповідаємо „Як хочеш, як вважаєш за потрібне”). Спостерігаємо за ходом малювання дитини, фіксуємо її словесні коментарі та міміку. Після закінчення дитиною малювання уточнюємо, хто де зображений та з'ясуємо реальний склад членів родини, що проживають разом з дитиною. На малюнку підписуємо зображення та цифрами вказуємо послідовність їх малювання.

Аналіз малюнка за показниками:

1. Відповідність зображень реальному складу родини як показник прийняття чи заперечення дитиною своїх родичів.
2. Наявність чи відсутність власного зображення дитини як показник сприймання дитиною свого статусу в сім'ї.
3. Послідовність малювання як показник значимості члена родини для дитини (першими малюються найбільш значимі люди).
4. Розміри зображень як показник значимості члена родини для дитини (великий розмір зображення, як щодо зросту, так і щодо товщини, свідчить про вагому значимість).
5. Розміщення на аркуші зображень як показник значимості члена родини для досліджуваного (ближче до центру зображаються найбільш значимі люди).
6. Використання кольорів як показник симпатії чи антипатії (кольори „симпатії” – зелений, салатовий, синій, блакитний, жовтий, рожевий, бузковий, кольори „антипатії” – чорний, сірий, коричневий, червоний та оранжевий – показники енергійності, демонстративізму, іноді агресивності, фіолетовий – символ незахищеності, інфантилізму). Відмова зафарбовувати зображення відображає проблемне ставлення дитини.
7. Схематичність чи детальність малювання як показник симпатії чи антипатії (більш детально промальовуються

приємні члени родини). Аналіз положень зображених членів родини чи їх дій.

8. Наявність об'єднуючих чи роз'єднуючих деталей, відстань між зображеннями, розміщення стосовно один одного як показники сприймання дитиною емоційної близькості між членами родини. Наприклад, зображення предметів на малюнку може нести декоративну, об'єднуючу чи роз'єднуючу функції.

В кінці пояснення необхідно сформулювати загальний висновок щодо благополучності сприймання дитиною сімейних взаємин.

Довідково-методичні матеріали з виконання завдань практики

Б.1 Орієнтовна схема психолого-педагогічної характеристики учня

Під час педагогічної практики застосовують різні варіанти схеми психолого-педагогічної характеристики учня. Пропонуємо одну із них. (Джерело: Чепиков В. Т. Педагогическая практика : учеб.-практ. пособие / В. Т. Чепиков. – Мн. : Новое знание, 2004. – С. 129 – 131).

1. **Загальні відомості про учня** (прізвище та ім'я, дата народження, клас, загальний фізичний розвиток, стан здоров'я, умови життя в сім'ї, особливості сімейного виховання).

2. **Навчальна діяльність:**

а) *успішність* (оцінки, що переважають, успішність з окремих предметів);

б) *загальний розумовий розвиток* (світогляд, начитаність, словниковий запас, образність та емоційність мови, уміння висловити свою думку усно або письмово тощо);

в) *характеристика пізнавальних процесів:*

- особливості сприйняття навчального матеріалу;
- характеристика уваги (ступень розвитку довільної уваги, її зосередженість; стійкість, здатність до розподілу);
- особливості мислення (уміння розрізняти суттєві і несуттєві ознаки предметів і явищ, порівнювати, аналізувати, узагальнювати і самостійно робити висновки; швидкість осмислення навчального матеріалу);
- характеристика пам'яті (володіння прийомами активного запам'ятовування, швидкість запам'ятовування, легкість відтворення навчального матеріалу);
- розвиток сприйняття (домінуючий вид уяви);

г) *здатність до навчання:*

- вияв самостійності в навчальній роботі;
 - ставлення до навчання (пізнавальні інтереси, ставлення до оцінки, заохочень чи зауважень учителя, основний мотив навчання);
 - вміння вчитися (дотримання режиму дня, вміння спланувати виконання своєї навчальної діяльності, організованість і дисциплінованість в навчальній роботі, вміння працювати з книгою, володіння прийомами самоконтролю за своєю навчальною діяльністю тощо).
3. ***Ставлення до праці*** (любить працювати чи ставиться до праці зневажливо, якими трудовими вміннями й навичками володіє, організованість і дисциплінованість у праці, трудові доручення у школі і вдома).
 4. ***Ставлення до громадської діяльності*** (ставлення до колективного життя класу, наявність громадських доручень і їх виконання, участь у спільній з однолітками діяльності, вияв у ній активності та ініціативи).
 5. ***Стосунки з однокласниками і ставлення до школи*** (статус серед однокласників і ставлення до них (З ким дружить?; Чи бувають конфлікти з однокласниками, їх причини?), ставлення до школи).
 6. ***Дисциплінованість і характеристика поведінки:***
 - загальна характеристика поведінки в школі і вдома (поводить себе спокійно і стримано або виявляє надмірну неврівноваженість);
 - дотримання режиму дня;
 - виконання вимог учителя і батьків;
 - найтипівіші порушення дисципліни.
 7. ***Характеристика спрямованості особистості учня, його характер, темперамент і здібності:***
 - потреби та інтереси (різноманітність, глибина, читацькі інтереси тощо);

- особливості спрямованості учня стосовно людей і самого себе (доброта, співчуття, скромність, егоїзм, взаємодопомога, щирість, чесність, пихатість, марнославство тощо);
- позитивні і негативні риси характеру;
- особливості і тип темпераменту;
- настроїв (веселий, сумний, подавлений), стійкість настрою, його зміна;
- наявність здібностей до тої чи іншої діяльності, їх вияв.

Загальні висновки:

- основні достоїнства і недоліки особистості учня, причини відхилень у поведінці (якщо такі є);
- основні перспективні напрями виховної роботи з формування і розвитку особистості учня.

Б.2 Програма вивчення і складання характеристики класного колективу

1. *Склад класу* – віковий склад; пізнавальний рівень, розвиток учнів; працездатність та успішність учнів.
2. *Рівень розвитку колективу* – стадія (етап) розвитку дитячого колективу; характерні ознаки розвитку колективу; особливості розвитку активу, його роль у формуванні та зміцненні колективу; діяльність органів самоврядування; напрями й стилі взаємин між вихованцями; лідери у колективі, їх вплив на життєдіяльність вихованців.
3. *Рівень морально-духовного розвитку колективу* – рівень сформованості загальнолюдських цінностей; особливості прояву почуттів членів колективу; рівень захищеності особистості; сформованість умінь і навичок у моральній поведінці.
4. *Рівень фізичного розвитку колективу* – загальний стан здоров'я учнів; ставлення дітей до фізичної культури і спорту; потреби у фізичному розвитку.

5. *Рівень естетичного виховання* – сформованість почуттів прекрасного; інтереси учнів до певних видів мистецтва; потреби учнів у сфері естетичного розвитку.
6. *Шляхи та засоби подальшого формування класного колективу*, створення сприятливих умов для розвитку особистості в колективі.

Б.3 Схеми спостереження та аналізу відвіданого уроку

Загальні відомості про урок

Дата _____ Предмет _____ Клас _____
 Учитель _____
 Тема уроку _____
 Мета уроку: *дидактична* _____
 виховна _____
 розвивальна _____
 Тип уроку _____

Хід та зміст уроку

1. **Початок уроку:** своєчасний початок уроку, наявність організаційного моменту, налаштування учнів на роботу, організація уваги і готовності учнів до роботи, наявність необхідного обладнання (крейда, ручки, зошити, підручники, наочні посібники тощо).
2. **Санітарно-гігієнічні умови проведення уроку:** дотримання гігієнічних вимог (повітряного, теплового, світлового режимів тощо).
3. **Дотримання загальнопедагогічних вимог щодо уроку:** дидактичних, виховних, розвивальних, психолого-фізіологічних тощо.
4. **Тип і структура уроку:** доцільність обраного типу уроку з погляду вивчення теми, відповідність компонентів уроку обраному типу, логічність та послідовність окремих етапів уроку, розподіл часу на уроці, психолого-педагогічне забезпечення цілісності та завершеності уроку.
5. **Зміст уроку:** відповідність теми уроку навчальній програмі; наявність чіткого, логічного плану уроку; зв'язок

- уроку з попереднім та наступним навчальним матеріалом, життям і досвідом учнів; доцільний відбір навчального матеріалу; актуалізація опорних знань учнів.
6. **Реалізація на уроці основних дидактичних принципів навчання** (науковості, наочності, зв'язку навчання з життям, систематичності та послідовності, доступності, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, диференціації, міцності засвоєння знань, умінь, навичок, емоційності навчання тощо).
 7. **Раціональність і ефективність використання різноманітних методів та прийомів навчання** (за джерелом знань (словесні, наочні, практичні), за характером логіки пізнання (аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні, індуктивні, дедуктивні, індуктивно-дедуктивні), за рівнем самостійної розумової діяльності (проблемний виклад, проблемні ситуації, частково-пошуковий метод, дослідницький метод).
 8. **Продуктивність та різноманітність видів навчально-пізнавальної діяльності учнів** (індивідуальної, парної, групової, колективної, усної, письмової тощо).
 9. **Раціональність та ефективність засобів навчання** (слово вчителя, підручники, навчальні посібники, різні види наочності тощо).
 10. **Особливості розумової діяльності учнів на уроці:** а) формування уваги: співвідношення мимовільної і довільної уваги; б) місце пам'яті у розумовій діяльності учнів; навчання школярів методів і прийомів запам'ятовування; використання прийомів для активізації різних видів пам'яті (образної, словесно-звукової, емоційної, механічної) та видів запам'ятовування.
 11. **Формування пізнавального інтересу учнів на уроці:** створення проблемних ситуацій, пізнавальні ігри, використання творів мистецтва і літератури, порівняння й аналогії, навчальні дискусії, ефект здивування, емоційність тощо.
 12. **Реалізація на уроці основних складових виховання** (розумового, морального, фізичного, трудового, естетичного, екологічного, правового).

13. **Раціональність та ефективність методів і прийомів контролю знань, умінь, навичок** (усна перевірка, письмова перевірка, тестова перевірка, практична перевірка тощо).
14. **Обґрунтоване та мотивоване оцінювання навчальної діяльності учнів** (відповідно до критеріїв оцінювання з навчального предмету за 12-бальною системою).
15. **Поведінка вчителя на уроці:** вміння організувати навчальну діяльність учнів, забезпечити трудову дисципліну; вміння розподіляти та зосереджувати увагу, діяти у публічній ситуації; вміння активного слухання; комунікативні вміння; володіння педагогічним тактом; володіння педагогічною технікою; культура педагогічного спілкування; толерантність; культура педагогічного мовлення; темп роботи; стиль і тон роботи (жвавий, рішучий, повільний, байдужий); спостережливість, винахідливість, емоційність.
16. **Завершення уроку:** підсумок уроку, мотивоване виставлення оцінок, повідомлення домашнього завдання, проведення інструктажу щодо його виконання, запис на дошці та учнями у щоденниках.
17. **Результат уроку:** досягнення мети; виконання плану уроку; якість знань, умінь і навичок учнів; освітнє, виховне, розвивальне значення уроку.

Б.4 Методичні рекомендації щодо організації та проведення виховного заходу

1. Підготовка до проведення виховного заходу має займати 7-8 днів.
2. Тема виховного заходу залежить від віку учнів, рівня розвитку первинного колективу.
3. Тема виховного заходу має викликати в учнів інтерес.
4. Складіть сценарій виховного заходу, чітко визначивши тему, мету, необхідне обладнання, етапи.
5. Доберіть для виховного заходу цікавий матеріал, який спонукав би учнів до активної участі у його проведенні.
6. Забезпечуйте мажорний тон у спілкуванні з учнями.

7. Заохочуйте учнів до активної участі у підготовці, організації та проведенні виховного заходу.
8. Ураховуйте особливості соціально-психологічного розвитку дітей різного шкільного віку.
9. Створюйте сприятливі умови для різнобічного розвитку учнів у процесі підготовки та проведення виховного заходу.
10. Навчайте дітей спілкуватися, виховуйте у них толерантність.
11. Поважайте думки всіх вихованців, особливо нестандартні.
12. Залучайте всіх учнів до організації та проведення виховного заходу, не залишайте поза увагою несміливих.
13. Вивчайте інтереси учнів для визначення подальших тем виховних заходів.

Б.5 Діагностична карта експертної оцінки виховного заходу

Студента (ки) (ПІБ) _____
 Курс _____ Група _____
 Експерт (ПІБ) _____ Посада _____
 Підпис _____
 Дата _____ Клас _____
 Тема виховного заходу _____
 Форма організації _____
 Мета проведення виховного заходу _____

Параметри оцінювання: 0 – показник не виявлявся, 1 – показник виявлявся епізодично та непослідовно, 2 – показник виявлявся часто, 3 – показник виявлявся систематично та повною мірою.

Критерії (показники)	Параметри оцінювання (0, 1, 2, 3)
1. Тема заходу актуальна, мотивована, відповідає віковим особливостям та інтересам учнів.	
2. Форма проведення заходу доцільна, відповідає психофізіологічним особливостям учнів.	
3. Ураховано можливість активної участі у виховному заході всіх або більшості учнів.	

4. Мета заходу спрямована на розвиток особистості учнів.	
5. Активна діяльність студента на всіх етапах підготовки заходу.	
6. Активне, емоційно позитивне та ціннісне ставлення до спілкування з учнями під час підготовки та проведення заходу.	
7. Наявність та продуманість плану, програми, сценарію підготовки й проведення заходу.	
8. Активне залучення учнів до підготовки та проведення заходу (доведення до них мети заходу, змісту діяльності, обов'язків, розподіл конкретних доручень).	
9. Гуманність та демократичність взаємовідносин практиканта з усіма учасниками підготовки заходу.	
10. Володіння механізмами творчої діяльності щодо підготовки виховного заходу.	
11. Точність та організованість початку виховного заходу.	
12. Естетичність оформлення.	
13. Достовірність, емоційна насиченість фактичного матеріалу, зв'язок із життям, опора на життєвий досвід учнів.	
14. Доцільність відбору методів і прийомів виховання.	
15. Реалізація основних принципів виховання.	
16. Увага, зацікавленість та дисциплінованість учнів.	
17. Наявність способів формування пізнавального інтересу учнів (пізнавальні ігри, проблемні ситуації, дискусії, використання творів мистецтва і літератури, емоційність тощо).	
18. Доцільне використання наочності, ТЗН.	
19. Спрямованість заходу на розвиток особистості учнів, формування загальнолюдських цінностей, підвищення загальнокультурного рівня.	
20. Реалізація виховних, розвивальних, пізнавальних можливостей заходу.	
21. Позитивне ставлення учнів до заходу, задоволення від участі у його організації та проведенні.	
22. Культура мовлення студента (дотримання норм літературного мовлення, розвиток монологічного й діалогічного мовлення).	

23. Культура педагогічного спілкування студента (реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями, педагогічний такт, дотримання норм педагогічної етики, толерантність).	
24. Уміння студента розподіляти та зосереджувати увагу, діяти у публічній ситуації.	
25. Володіння механізмами творчої діяльності при проведенні виховного заходу.	
26. Досягнення мети, реалізація виховних, розвивальних, пізнавальних можливостей заходу.	
Середньозважена оцінка	
Якісна оцінка за проведений виховний захід (відмінно, добре, задовільно, незадовільно)	

Б.6 Діагностична карта експертної оцінки / самоаналізу залікового уроку

Студента(ки) (ПІБ) _____
 Дата _____ Предмет _____
 Клас _____
 Експерт (ПІБ) _____
 Посада _____ Підпис _____
 Тема уроку _____

Параметри оцінювання:

0 – показник не виявлявся, 1 – показник виявлявся епізодично та непослідовно, 2 – показник виявлявся часто, 3 – показник виявлявся систематично та повною мірою.

Критерії (показники)	Параметри оцінювання (0, 1, 2, 3)
1. Своєчасний початок уроку, наявність організаційного моменту.	
2. Дотримання загальнопедагогічних вимог щодо уроку (гігієнічних, дидактичних, виховних, психолого-фізіологічних).	
3. Відповідність типу і структури уроку його темі та меті.	
4. Послідовність та логічність етапів уроку.	

5. Рациональний розподіл часу на уроці.	
6. Психолого-педагогічне забезпечення цілісності та завершеності уроку.	
7. Зв'язок уроку з попереднім та наступним навчальним матеріалом, життям і досвідом учнів.	
8. Доцільний відбір навчального матеріалу.	
9. Реалізація на уроці основних дидактичних принципів.	
10. Оптимальність добору, раціональність та ефективність використання методів, прийомів, засобів навчання.	
11. Продуктивність та різноманітність видів навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці.	
12. Формування пізнавального інтересу учнів на уроці.	
13. Реалізація на уроці основних складових виховання.	
14. Реалізація на уроці різних видів запам'ятовування.	
15. Врахування вікових особливостей учнів.	
16. Рациональне та ефективне застосування методів і прийомів контролю знань, умінь, навичок учнів.	
17. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці.	
18. Обгрунтоване та мотивоване оцінювання навчальної діяльності учнів на уроці.	
19. Уміння організувати навчальну діяльність учнів, забезпечити трудову дисципліну.	
20. Культура мовлення (розвиток літературного монологічного й діалогічного, усного та писемного мовлення).	
21. Культура педагогічного спілкування (дотримання норм педагогічного такту та етики, толерантність)	
22. Уміння розподіляти та зосереджувати увагу, діяти у публічній ситуації.	
23. Реалізація мети та плану уроку.	
Середньозважена оцінка	
Якісна оцінка за проведений урок (відмінно, добре, задовільно, незадовільно)	

Список використаних та рекомендованих джерел

1. «Про освіту»: Закон України № 1060-ХІІ [Електронний ресурс] // Комп'ют. довід. «Ліга бізнесінформ». – Ліга: закон версія 7.7.1.
2. «Про вищу освіту»: Закон України № 2984-ІІІ [Електронний ресурс] // Комп'ют. довід. «Ліга бізнесінформ». – Ліга: закон версія 7.7.1.
3. Проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/>.
4. Навчальний план ОКР «бакалавр» галузі знань 0403 «Системні науки та кібернетика» напряму підготовки 6.040302 «Інформатика*», 2010.
5. Практика. Робоча навчальна програма (наскрізна) з практики студентів ОКР «бакалавр». – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 60 с.
6. Практика за напрямом підготовки «Інформатика»: навчальний посіб./Упоряд. В.І. Бобрицька, Г.Ф. Бонч-Бруєвич, Т.І. Носенко, Н.О. Терентьєва, О.А. Чала; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Ін-т лідер. та соц. наук. – К.: [Київ. ун-т ім. Б. Грінченка], 2011.– 96 с.
7. Педагогічна практика: навчально-методичний посібник для спеціальності «Інформатика» / [Бонч-Бруєвич Г.Ф., Носенко Т.І., Онуфрієнко Н.О., Чала О.А.]. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2010. – 87с.
8. Акмаєв А. Міцні зв'язки з виробництвом – запорука підготовки конкурентоспроможних фахівців у вищій технічній школі / А.Акмаєв // Вища школа. – 2007. – № 5. – С. 36 – 44.
9. Аузіна М.О. Система комплексної діагностики знань студентів: навч. посіб. / М.О. Лузіна, А.М. Возна, Г.Г. Голуб. – Львів: Львівський банківський інститут НБУ, 2002. – 38 с.
10. Батышев С. Я. Основы производственной педагогики / С. Я. Батышев. – М.: Машиностроение, 1971. – С. 12 – 31.
11. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих

закладах освіти: навч. посіб. [для слухачів закл. підвищ. кваліф. системи вищ. осв.] / Я. Я. Болюбаш – К.: ВВП «КОМПАС», 1997. – 64 с.

12. Гресь Н. Л. Зміст науково-дослідної та педагогічної практики студентів / Н. Л. Гресь // Розвиток духовності та професіоналізму в умовах глобалізації. Нові технології навчання. – К. – Вінниця: ПП «Едельвейс і К», 2008. – Спец. випуск № 55. Ч. 2. – С. 135 – 137.
13. Гресь Н.Л. Теоретично-практична підготовка студентів до виробничої практики / Н. Л. Гресь, М. Т. Левочко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – Вип. 3. – С. 3 – 9.

Навчальне видання

**Бонч-Бруєвич Георгій Федорович, Носенко Тетяна Іванівна,
Терентьєва Наталія Олександрівна, Чала Олена Андріївна**

ПРАКТИКА

**студентів ОКР «Бакалавр»
напряму підготовки 6.040302 «Інформатика»**

За достовірність викладеного матеріалу відповідають автори

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 18.02.2014 р. Формат видання 60x84/16.
Ум. друк. арк. 5,81. Обл.-вид. арк. 4,25. Наклад 50 прим.
Зам. № 4-018.
Київський університет імені Бориса Грінченка.
04053, м. Київ, вул. Воровського, 18/2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4013 від 17.03.2011 р.